25Դ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7090 — 5 ՄԱՅԻՍ 1909 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

18 Mai 1909 — 26me année — N. 7090

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ս. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ս. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուրսի երկրներու համար տարեկան	100 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25 Ֆր
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ։

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درحلیه قاطه

ARÉVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ԱՅԱՍԻ ԱՌՈՒԵԼԻ ՁԱՐԴԸ

ԾԵՐ ԻՍԼԱՄԻ ՄԸ ՈՒԻՍՏԸ

ՄԵՐՍԻՆ, 27 Ապրիլ

Ատանայի անգութ Ջարդին լուրը հաղիւ կը լսուի Այաս՝ (Ատանայի կուսակալութեան մէջ, Միջերկրականի եզերքը բաւական լաւ նաւահանգիստ մը) տաճիկ Մօլլան հրաւէր կը կարդայ իր ժողովուրդին՝ տեղւոյն խեղճուկրակ հայութիւնը խնայուն ջնջել։ Այս հրաւէրը չուտով և մեծ խանդավառութեամբ ընդունելութիւն կը գտնէ ժողովրդեան կողմէ, ընդհանուր տարածուելով նաև շրջակայ գիւղերը, որոնց բնակչութիւնները կը փութան Այաս հաւաքուիլ սպաններու համար անմեղ ու անցուդարձին անդիտակ հայ տարրը և թալանել ու հրդեհել։

Ապրիլ 2, հինգշաբթի առտու հրացանի ձայները կը սկսին լսուիլ։ Խեղճ ժողովուրդը խնդիրը միայն թալանի վերածելով թէեւ տուն կը քաշուի և դուռն ամուր մը կը գոցէ, սակայն բարբարոս խուժանը չուկան թալանէ և զայն հրդեհէ յետոյ կը յարձակի տուներուն վրայ։ Մ՛ կարելի է երեւակայել խեղճ ժողովրդեան ան ու սարսափը։ Թէեւ ի սկզբան դուռները չբանալ կ՛ուզեն, սակայն խուժանին արձակած զնդակներէն և կրակէն կը հարկադրուին բանալ դուռները։ Ներս կը խուժեն ջոլիրները և դազանային պոռչտուքներով այրերուն կը հրամայեն իրենց կիներէն զատուիլ։ ա՛ռ մեծ և սարսափելի հրաման մը, որ ի սկզբան լուութեամբ կը մերժուի, բայց յետոյ ակամայ կ՛ընդունուի։

Այրերը հազիւ քանի մը քայլ կը հեռանան, ա՛ռ կը սկսի հրացանի գնդակներու տեղատարափը։ Խեղճ կիներուն «զմեզ ալ մեր ամուսիններուն հետ սպանեցէք» աղեխորով ձայները արհամարհական լռութեամբ միայն կը լսուին։ Ջարդը խիստ անգթօրէն կը կատարուի. ոմանք հրացանի գնդակին անգամ խնայելու համար սուրով ոմանց գլուխը մարմնէն կը զատեն, ուրիշներուն փորը կը պատռեն և մէկ քանիներն ալ կ՛անդամատեն ըստ հաճոյս։ Բանբշորս ժամուան մէջ իրենց արամադրութեան տակ գտնուած ժողովուրդը սպաննելէ յետոյ «Մի գուցէ կրկին կ՛առողջանան»ի վախով անոնց դիակներէն շատերը հրդեհի մէջ կը նետեն։ Կարգն այլեւս եկած էր մնացածներուն, զորս ալիւրի մաղէ անցընելէ և խոշորկեկ նրկատուած մանչերն սպաննելէ յետոյ կիներուն նկատմամբ ընելիքներուն վրայ կը մտածեն։

Ոմանք զանոնք ալ սպառսպուռ վերջացնել, իսկ ուրիշներ ողջ թողուլ և բռնի իսլամացնել կ՛առաջարկեն. այս երկրորդ առաջարկը կ՛ընդունուի միաձայնութեամբ։ Ամուսինները սպաննելէ անմիջապէս յետոյ կը հաւաքեն կիներն ու արբունքի հասած աղջիկները և անոնց մէջէն կ՛ընտրեն իրենց սրտին սիրածները և իսլամի կին ըլլալ կ՛առաջարկեն. ոմանք՝ սարսափահար՝ հաւանութեան նշաններ կը յայտնեն, իսկ ուրիշներ կը մերժեն։

Երիտասարդներէն մէկը իրեն սպառնացած անբնական և անժամանակ մահէն ազատելու համար «կ՛իսլամանամ» կ՛ըսէ. «Իսլամներու տոմարը դոցուած է» ըսելով աւելի վայրագօրէն կը խողխողեն զայն։ Տարիքը լրացուցած, զառամած 80ամեայ ծերունի մը «մինչեւ հիմայ Հայու արիւն թափած չեմ, երբ մեռնիմ ի՞նչպէս արքայութիւն պիտի երթամ» ըսելով հայ ողջակէզ մը կ՛ուզէ. իսկոյն ձեռքը ոտքը կապուած երիտասարդ մը կը դրուի իր առջեւ, զոր կը մորթէ ծերունին իր անիծեալ և դողդոջ ձեռքերովը։ Այլ ևս կեանք չէր մնացած հնձուելու. կարգը չէնքերուն եկած էր, զորս ահռելի հրդեհի մը կը մատնեն։ Անձի կօրուսար կարելի է հաշուել իբր 120 հարդ։ Անմխիթար վիճակի մատնուած այրիներն ու որբ մատղշուկները իրենց դահիճներուն առջեւ հիւրընկալուած ժամէ ի ժամ աղաչարար ձեռքի մը կը սպասեն՝ ժամ առաջ փրկուելու համար այդ դժոխքէն և անա այդ ձեռքը կարկառող կ՛ըլլայ Իսքէնտէրուն հանող ռուսական զրահաւորը՝ հոս փոխադրելով կիներն ու զաւակներն այն այրերուն, զորս խժդժօրէն խողխողեցին Համիտի սեւ ատուերները։ Տեսարանը յուզիչ և աղեխարշ էր. կիները՝ իրենց կորուսար ողբալէ բոլորովին պարտասած՝ կորուսեր էին իրենց աչքին արտայայտութիւնը։ Պզտիկ երախաները գլխարաց ու բոկոտն կուլան ու կը պոռան։ Զնայելով որ եկած իբր 100 կիները գրեթէ ամբողջութեամբ հաճընցի էին, սակայն սուգը հանրային էր։ Ամէն մարդ կուլար, ամէն մարդ կը սգար, արցունք կը քամուէին աչքերէ և արիւն՝ սրտերէ. բոլոր ժողովուրդը կը հեռեւի այդ տարաբախտներուն իբրեւ յուղարկաւոր։ Բարերն ու լեռներն անգամ յուզող այս տեսարանը՝ չկրցաւ յուզել սակայն համիտական վունդտուքին գոյացութիւնն և ատանայակուլ կուսակալին մնծրանկարն եղող տեղւոյն տեղակալը, որ անտոթաբար «պիտի հարցաքննեմ» [illegible] հրամանը կ՛ուղարկէ, սակայն այդ դժբախտներուն պահապան հրեշտակը և իր դնահատելի գործունէութեամբ Իսքէնտէրունի ազատարարն եղող ամերիկացի Մ. Քէնրդի՝ բարկութեամբ և արհամարհանքով կը մերժէ այդ տեսակ հրաման մը և իր դարոցը տանելով զանոնք մինչեւ ցարդ կը խնամէ հայրաբար։ Հետաքրքիր էինք իմանալ թէ ապիկար տեղակալը ի՞նչ հարցաքննութիւն պիտի կատարէր։ Ո՞վ պաշտօնեաներ, դիտումնաւոր ձեւակերպութիւնէ և օձային յարձակումներէ զատ ի՞նչ գիտէք։ Ա՛հա մեր ախուր ու անմխիթար վիճակը։

Դարաւոր Կիլիկիան ալ արիւնի ու աւերի կրկնակի հարուածներուն տակ՝ աւերակաց կոյտ մը կը ներկայացնէ։ Կոյս Սիսունն ալ Հայու կարմիր արեամբ ներկուեցաւ։ Թերթերու մէջ կը կարդանք թէ Համիտ երեք օր անօթի մնացած է։ Վա՛յ խե՛ղճ Համիտ, եկո՛ւր, Ատանա եկո՛ւր, ուր պիտի գտնես խորոված և հում միս ու կարմիր ըմպելի, կեր և յագեցուր հոյակուլ գժոխորկորդ. խմէ՛ և անցուր արեան ծարաւի պասաքդ։

Ատանայի պէս քաղաքի մը վերաշինութիւնը տարիներու, մոլիռնաւոր լիրաներու և հազարաւոր անձերու աշխատանքին կը կարօտի։ Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն, օգնութիւն։

Ատանան իր շրջականերով նոր Պոմպէ մը կը ներկայացնէ, որուն վրայ իշխելու չարագուշակ և աւերակաբեր բուերն անդամ չպիտի հանդգնին։ Ատանայի և շրջականերու տխուր վիճակն ու սին բախտը ողբալու համար 20րդ դարու Յորենացի մը պէտք է ըլլայ։

Ե. Ս. ՍԷՐՍԷՆԵԱՆ

ԳԱԻԱՌԻՆ ԶԱՑՆԵՐ

Մալաթիա, 18 Ապրիլ

Բէյաքսիսնէրները, կամ ուրիշ բառով համրակալները, կը ճանչնան կարծես հոս իրենց եպերելի ընթացքին հակամարդկային հանգամանքը։ Այս գարշելի արարածները, հակառակ իրենց զգուշաւորութեան, չեն թերանար մերկ ընդ մերթ սանձը կեցնելէ աղատասէր հասարակութիւնը։ Անցեալ ուրբաթ օր, ապրիլ 10, վանգը անխուսափելի կը նկատուէր և սարսափը ծայրայեղութեան հասած էր։ Երկուշաբթի, ապրիլ 13, խուժանը ծայր տուաւ թէ՛ կեդրոնիս և թէ՛ գիւղերուն մէջ. խանութները դոցուեցան. պաշտպանողական դիրքերու մէջ ամրացան բոլոր Հայերը. վարժարաններու սաներն ու սանուհիները վայնասուններով ցրուեցան դպրոցներէն. կառավարութիւնը զինուորութեան հսկողութեան ենթարկեց քաղաքը ու հեծելազօրք հանեց գիւղերը։ Օր մը վերջ ցնծութեամբ լսուեցաւ սարսափի բուն հեղինակին՝ մեծ բռնապետին անկումը։ Լայն շունչ մը առաւ ժողովուրդը և երեքշաբթի, չորեքշաբթի գիշերը ամէնէն խաղաղ ու հանգիստ քունը քնացաւ, որուն նմանը ունեցած չէր մեր երեսուներ տարիներէ ի վեր։ Երկ մեծ շուքով կատարուեցաւ Սուլթան Ըէշատ Մէհմէտ Ե.ի դահակալութեան հանդէսը. իրիկուն ալ լուսավառութիւններ կատարուեցան։ Պարագայ մը սակայն շատ ուշագրաւ էր, մինչ քրիստոնեայք կ՛ուրախանային իրենց նոր վեհապետին գահակալութեամբ՝ մեր թուրք հայրենակիցները կարծես սուգի մէջ էին։ հետեւաբար թէ՛ ցորեկը և թէ՛ գիշերը հանդիսատես բազմութեան հարիւրին իննսունը սպառնալարար Հայ և տաբ Իսլամ էին...։ Ճիշդ երեկ երբ հոս նոր Սուլթանին գահակալութիւնը կը տօնուէր լուր հասաւ թէ Ֆիւրտերը յարձակում գործած են Ծովք բարանակի հրամանատարը առաջները սանմանադրասէր կ՛երեւնար, օրովհետեւ միշտ սահմանադրութեան ու երկրին անդորրութեան պահպանման համար խիստ հրամաններ կուտար, բայց անցեալ ուրբաթէն ի վեր կարծես փոխուած է. իրմէ առնուած հեռագիր մը, յայտնելով Երզընկայի մէջ սահմանադրութիւնը պահպանելով մէկեղ խալիֆային անձին նուիրականութիւնը հոչակելու ևՆէրիի տրամադրութեանց գործադրութիւնը պահանջելու մասք միթինկ մը կազմուիլը, կը հրամայէր նոյն օրինակ միթինկներ գումարել նաև իր շրջանակին մէջ գտնուած բոլոր քաղաքներն ալ։ Փա՛ռք Աստուծոյ որ Դատիր էֆ. յետաձգեց միւշիրին սոյն հրամանին գործադրութիւնը, հակառակ պարագային համիտականները խիստ նպաստաւոր առիթ մը գտած պիտի՛ ըլլային իրենց նպատակին յարմար ու այս անգամ Ջարդն անխուսափելի էր, թէեւ վեհանձն Դատիր էֆ. միշիրին հրամանը գործադրելով մէկեղ կոտորածի մըն ալ տեղի չտալու համար ամէն ճիգ թափել կը խոստանար։ Կեցցէն այս և ասոր նման ճշմարիտ հայրենասէր սպաները։ Վեհափառ Սուլթան Մէհմէտ Ե.ի գահակալութեան երջանկաւէտ աւետիսին հրատարակութեամբ, Հայերը և ազատասէրները հանդիստ և ուրախ են, մինչ խաւարամիտ յետադիմականները ամօթապարտ մնացին։ Խիստ փառաւոր խրախճանութիւններ տեղի ունեցան հոս. 101 թնդանօթ արձակուեցաւ. ապրիլ 14ի իրիկուընէն իսկ սկըսեալ։ Ծառեր արտասանուեցան Օսմ. Բոմբիթի գլխաւոր մէջ և զօրանոցը։ Իսկ առտուն թէ՛ կառավարութեան բակին, թէ Օսմ. քամիդէի սրահին և թէ՛ քիւրտ Թէավիւն քլիւպին մէջ աղօթքներ կարդացուեցան և ճառեր արտասանուեցան։ Նոյն արարողութիւնները կատարուեցան նաեւ ազգ. և յարանուանութեանց Առաջնորդարաններուն մէջ, ուր այցելեցին զինուորական երաժշտախումբի առաջնորդութեամբ բոլոր զինուորները, հրամատարը, թաղապետութեան նախագահն և Բէյշաֆ ու Տէլլալ զատէ ազատամիտ ու սահմանադրասէր հօճաները։ ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆ

* * *

ԵԱՐԲԵՐԴ, 16 ապրիլ

Ապրիլ 1էն ի վեր հոս ու Մարբերդի բոլոր գիւղերուն մէջ ան ու սարսափ կը տիրէր. Ջարդի մը անարերիչ վախը օդին մէջ կը սաւառնէր ամէն ժամ ու ամէն վայրկեան։ Գիւղերէն ամէն օր ողբի և աղաղակի ձայներ կը հասնէին կառավարութեան ականջին. Քիւրտերը սպառազինուած վայրկեան առ վայրկեան յարձակելու պատրաստակամութեան մէջ էին ու կարծես ամենափոքր նշանի մը կը սպասէին։ Զգուշութեան ու պաշտպանութեան համար Պոլիսէն ամէն օր հասնող ագդու հեռագիրներուն վրայ կառավարութիւնը բաւական հոգ կը տանէր անդորրութեան։ Անցեալ ուրբաթ օր, ապրիլ 10, վանգը անխուսափելի կը նկատուէր և սարսափը ծայրայեղութեան հասած էր։ Երկուշաբթի, ապրիլ 13, խուժանը ծայր տուաւ թէ՛ կեդրոնիս և թէ՛ գիւղերուն մէջ. խանութները դոցուեցան. պաշտպանողական դիրքերու մէջ ամրացան բոլոր Հայերը. վարժարաններու սաներն ու սանուհիները վայնասուններով ցրուեցան դպրոցներէն. կառավարութիւնը զինուորութեան հսկողութեան ենթարկեց քաղաքը ու հեծելազօրք հանեց գիւղերը։ Օր մը վերջ ցնծութեամբ լսուեցաւ սարսափի բուն հեղինակին՝ մեծ բռնապետին անկումը։ Լայն շունչ մը առաւ ժողովուրդը և երեքշաբթի, չորեքշաբթի գիշերը ամէնէն խաղաղ ու հանգիստ քունը քնացաւ, որուն նմանը ունեցած չէր մեր երեսուներ տարիներէ ի վեր։ Երկ մեծ շուքով կատարուեցաւ Սուլթան Ըէշատ Մէհմէտ Ե.ի դահակալութեան հանդէսը. իրիկուն ալ լուսավառութիւններ կատարուեցան։ Պարագայ մը սակայն շատ ուշագրաւ էր, մինչ քրիստոնեայք կ՛ուրախանային իրենց նոր վեհապետին գահակալութեամբ՝ մեր թուրք հայրենակիցները կարծես սուգի մէջ էին։ հետեւաբար թէ՛ ցորեկը և թէ՛ գիշերը հանդիսատես բազմութեան հարիւրին իննսունը սպառնալարար Հայ և տաբ Իսլամ էին...։ Ճիշդ երեկ երբ հոս նոր Սուլթանին գահակալութիւնը կը տօնուէր լուր հասաւ թէ Ֆիւրտերը յարձակում գործած են Ծովք բարանակի հրամանատարը առաջները սահմանադրասէր կ՛երեւնար, օրովհետեւ միշտ սահմանադրութեան ու երկրին անդորրութեան պահպանման համար խիստ հրամաններ կուտար, բայց անցեալ ուրբաթէն ի վեր կարծես փոխուած է. իրմէ առնուած հեռագիր մը, յայտնելով Երզընկայի մէջ սահմանադրութիւնը պահպանելով մէկեղ խալիֆային անձին նուիրականութիւնը հոչակելու ևՆէրիի տրամադրութեանց գործադրութիւնը պահանջելու մասք միթինկ մը կազմուիլը, կը հրամայէր նոյն օրինակ միթինկներ գումարել նաև իր շրջանակին մէջ գտնուած բոլոր քաղաքներն ալ։ Փա՛ռք Աստուծոյ որ Դատիր էֆ. յետաձգեց միւշիրին սոյն հրամանին գործադրութիւնը, հակառակ պարագային համիտականները խիստ նպաստաւոր առիթ մը գտած պիտի՛ ըլլային իրենց նպատակին յարմար ու այս անգամ Ջարդն անխուսափելի էր, թէեւ վեհանձն Դատիր էֆ. միշիրին հրամանը գործադրելով մէկեղ կոտորածի մըն ալ տեղի չտալու համար ամէն ճիգ թափել կը խոստանար։ Կեցցէն այս և ասոր նման ճշմարիտ հայրենասէր սպաները։ Վեհափառ Սուլթան Մէհմէտ Ե.ի գահակալութեան երջանկաւէտ աւետիսին հրատարակութեամբ, Հայերը և ազատասէրները հանդիստ և ուրախ են, մինչ խաւարամիտ յետադիմականները ամօթապարտ մնացին։ Խիստ փառաւոր խրախճանութիւններ տեղի ունեցան հոս. 101 թնդանօթ արձակուեցաւ. ապրիլ 14ի իրիկուընէն իսկ սկըսեալ։ Ծառեր արտասանուեցան Օսմ. Բոմբիթի գլխաւոր մէջ և զօրանոցը։ Իսկ առտուն թէ՛ կառավարութեան բակին, թէ Օսմ. քամիդէի սրահին և թէ՛ քիւրտ Թէավիւն քլիւպին մէջ աղօթքներ կարդացուեցան և ճառեր արտասանուեցան։ Նոյն արարողութիւնները կատարուեցան նաեւ ազգ. և յարանուանութեանց Առաջնորդարաններուն մէջ, ուր այցելեցին զինուորական երաժշտախումբի առաջնորդութեամբ բոլոր զինուորները, հրամատարը, թաղապետութեան նախագահն և Բէյշաֆ ու Տէլլալ զատէ ազատամիտ ու սահմանադրասէր հօճաները։ ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆ

* * *

ԵԱՐԲԵՐԴ, 16 ապրիլ

Ապրիլ 1էն ի վեր հոս ու Մարբերդի բոլոր գիւղերուն մէջ ան ու սարսափ կը տիրէր. Ջարդի մը անարերիչ վախը օդին մէջ կը սաւառնէր ամէն ժամ ու ամէն վայրկեան։ Գիւղերէն ամէն օր ողբի և աղաղակի ձայներ կը հասնէին կառավարութեան ականջին. Քիւրտերը սպառազինուած վայրկեան առ վայրկեան յարձակելու պատրաստակամութեան մէջ էին ու կարծես ամենափոքր նշանի մը կը սպասէին։ Զգուշութեան ու պաշտպանութեան համար Պոլիսէն ամէն օր հասնող ագդու հեռագիրներուն վրայ կառավարութիւնը բաւական հոգ կը տանէր անդորրութեան։ Անցեալ ուրբաթ օր, ապրիլ 10, վանգը անխուսափելի կը նկատուէր և սարսափը ծայրայեղութեան հասած էր։ Երկուշաբթի, ապրիլ 13, խուժանը ծայր տուաւ թէ՛ կեդրոնիս և թէ՛ գիւղերուն մէջ. խանութները դոցուեցան. պաշտպանողական դիրքերու մէջ ամրացան բոլոր Հայերը. վարժարաններու սաներն ու սանուհիները վայնասուններով ցրուեցան դպրոցներէն. կառավարութիւնը զինուորութեան հսկողութեան ենթարկեց քաղաքը ու հեծելազօրք հանեց գիւղերը։ Օր մը վերջ ցնծութեամբ լսուեցաւ սարսափի բուն հեղինակին՝ մեծ բռնապետին անկումը։ Լայն շունչ մը առաւ ժողովուրդը և երեքշաբթի, չորեքշաբթի գիշերը ամէնէն խաղաղ ու հանգիստ քունը քնացաւ, որուն նմանը ունեցած չէր մեր երեսուներ տարիներէ ի վեր։ Երկ մեծ շուքով կատարուեցաւ Սուլթան Ըէշատ Մէհմէտ Ե.ի դահակալութեան հանդէսը. իրիկուն ալ լուսավառութիւններ կատարուեցան։ Պարագայ մը սակայն շատ ուշագրաւ էր, մինչ քրիստոնեայք կ՛ուրախանային իրենց նոր վեհապետին գահակալութեամբ՝ մեր թուրք հայրենակիցները կարծես սուգի մէջ էին։ հետեւաբար թէ՛ ցորեկը և թէ՛ գիշերը հանդիսատես բազմութեան հարիւրին իննսունը սպառնալարար Հայ և տաբ Իսլամ էին...։ Ճիշդ երեկ երբ հոս նոր Սուլթանին գահակալութիւնը կը տօնուէր լուր հասաւ թէ Ֆիւրտերը յարձակում գործած են Ծովք

ԱՐՁԱԳԱՆԳ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 10 մայիս

Այսօր, Վեհ. Սուլթանի սուր կապելու հանդիսաւոր արարողութեան առթիւ, տեղւոյն դեսպանատան մէջ պաշտօնական ընդունելութիւն կատարուեցաւ։ Կէս օրէն վերջ ժամը 4-5 դեսպանատան չքեղապէս զարդարուած սրահներուն մէջ, տեղւոյն ղաղթականութենէն 40-50 հոգի հաւաքուած էր։ Դեսպան Օսման Նիզամի փաշա, շրջապատուած դեսպանատան պաշտօնէութենէն, սիրալիր կերպով կ՛ընդունէր հիւրերը, որոնք վերջէն կ՛առաջնորդուէին յատուկ սրահ մը, ուր գեղեցիկ և ճոխ պիւֆէ մը պատրաստուած էր։ Ընդհանուր խօսակցութեան նիւթն էր Համիտի անկումը և իր թողուցած հարստութեան գրաւումը կառավարութեան կողմէ։ Հոս կարծիքները կը տարբերին մասուլին մէջ, թէ արդեօք արտասահմանեան պանքաները իրաւունք ունին Օսմ. Երեսփ. ժողովին կողմէ տրուած որոշման մը համաձայն, Համիտի իրենց մօտ պահեստ դրած գումարները յանձնելու։ Պերլինի համալսարանի իրաւաբանական ֆաքիւլթէի բրօֆէսօրներէն մէկը, Պերլիներ Թակեպլադի մէջ ժիտական պատասխան մը տալով, կը ցուցնէ թէ ո՞ր պարագային մէջ միայն կարելի կրնայ ըլլալ Համիտի իրաւունքները չեզոքացնել։ Անաւարիկ Բրօֆ. Քօնէլերի եզրակացութիւնը բառացի կերպով։

«Ես չեմ հաւատար, թէ որ և է պարագայի մէջ կարելի ըլլայ Համիտի արտասահմանեան պահեստները գրաւումով ձեռք անցընել։ Ուրիշ բան է, եթէ օրինակի համար, անոր անհասանութիւնը (entmündigung) հոչակուի։ Ասիկա սակայն չի կրնար անհասանացածին իրաւունքները կապտել, այլ հարստութեան անտեսութիւնը կը յանձնէ փոխանորդելի մը ձեռքը, որը պէտք է անհասանացածին շահերը պաշտպանել։»

Այս կերպով անշուշտ դիւրին պիտի ըլլայ Համիտի արտասահմանեան հարստութիւնն ալ ձեռք ձգել ու գործածել զայն մեր կողոպտուած ու քանդուած հայրենիքին վերաշինութեան, քանի որ ինքը ո՛չ թէ միայն անհասանացած է, այլ երկար տարիներէ ի վեր կատարեալ անասանացած։ Փաստերը մէջտեղն են։

Դեսպանատան սրահներուն մէջ արտասովոր ոգեւորութիւն մը կը տիրէր եւ դէմքերու վրայ գոհունակութիւնն ու վստահութիւնը կը փայլէր։ Դեսպանը անձամբ մօտենալով կազմուած զանազան խմբակներու, նոր Դահլիճին ուղղութեան և կարողութեան մասին յուսալից կերպով կը խօսէր, մանաւանդ ներքին գործոց նոր նախարար Ֆէրիտ փաշայի համար մէկ կարծիք կը տիրէր, թէ ներկայ չփոթ վիճակին մէջ, կատարելապէս կարելի է վստահիլ իր ազնիւ և կորովի նկարագրին։ Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին Պերլինի օսմ. ընդհանուր հիւպատոս և Տօյչէ Պանքի տնօրէններէն Պ. Ֆոն Քօխ, օսմ. սպաներ, ընդ որս, նախկին եպարքոս Թէվֆիք փաշայի երկու զաւակները, ուսանողներ, վաճառականներ եւայլն։ Դեսպանը ծանոյց թէ, իր, դեսպանական պաշտօնէութեան և օսմ. գաղթականութեան անունով, արդէն գահակալութեան •րն իսկ, Վեհ. Սուլթանին շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած է։

* * *

Ամսոյս մէկին բացուեցաւ այստեղ, պաշտօնական հանդիսաւորութեամբ, տարեկան գեղարուեստահանդէսը, որ այս անգամ մասնաւոր խնամքով և ճաշակով զարդարուած է նկարչութեանց և արձանագործութեան ամենագեղեցիկ և ընտրեալ արտադրութիւններով։ Իրաւացի հպարտութեամբ կը դիտեմ թիւ 24 սրահին մէջ մեծադիր ծովանկար մը, որուն ներքեւ ստորագրած է ծանօթ նկարիչ Պ. Վարդան Մախսխեան։ Դաթալօկին մէջ սոյն նկարին անունը նշանակուած է խիստ պարզ կերպով. «Ալիքը»։ Սակայն ի՞նչ ալիք, ի՞նչ թափանցիկ, հեզուկ ու թաց կոհակներ, որ փրփրադէզ կը պատուին առջեւի ժայռուտ բեկորներուն վրայ։ Հոս բնութեան առջեւն ես, կը զգաս ծովէն փչող խոնաւ զովութիւնը, ամպերուն շարժումները տեսնել կը կարծես ու վստահ ես, թէ այդ կանաչորակ, անհանդարտ ջուրերուն տակ անդնդային խորութիւն մը թաքնուած է։ Ամբողջ ցուցահանդէսին մէջ, ուր մօտ 1000ի չափ իւղանկարներ նկարներ կը գտնուին. գրեթէ չիկայ ծովանկար մը որ իր կատարելութեամբ քիչ շատ մօտենայ Մախսխեանի արտադրութեան։ Մեր ապրող Հայ նկարիչներուն մէջ, Պ. Մախսխեան անշուշտ ամէնէն լուրջ և ամէնէն կարողներէն է և դեռ իրեն վրձինէն շատ մը հրաշալիքներ կրնանք սպասել։ Արդեօք կարելի չէ՞ որ հայ գեղարուեստականը մէկ կամ մէկ քանի նկարներ տրամադրէր Պոլսոյ ազգային իշխանութեան և կամ բարեգործական ընկերութեան մը, որպէս զի կարելի ըլլար զանոնք ի նպաստ Կիլիկիոյ վաճառել և կամ վիճակահանութեան դնել։

ԳՆԱՐ

ԻՍԼԱՄ ԵՒ ՈՉ-ԻՍԼԱՄ

Երէկուան Քուրիէ տ'Օրիանի մէջ ոչ-լալ Նուրի յօդուածով մը կը խօսի Օսմ. կայսրութեան զանազան տարրերուն, իսլամներուն և ոչ-իսլամներուն վրայ։ Ըսելէ յետոյ թէ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ զէնքի ուժով Բիւզանդիոնը գրաւելէ ետքը փոխանակ — ինչպէս այն առեւնները սովորութիւն էր ընել — գրաւուած քաղաքին ամբողջ բնակչութիւնը սուրէ անցընելու, ընդհակառակը առանձնաշնորհումներ տուաւ Յունաց, յարգելով անոնց կրօնական ու տոհմային օրէնքներն ու սովորութիւնները, ճշելալ Նուրի կը յաւելու. «Այս քաղաքականութիւնը չարունակուելուն պատճառաւ, Օսմ. Ազգը այս պահուս կը ներկայացնէ անլուծելի ճշմարիտ դաշնակցութիւն մը զանազան ժողովուրդներու որոնք երբեք չեն դադրած պահելէ իրենց կրօնքը, իրենց լեզուն, իրենց բարքերն ու սովորութիւնները։ Այս ժողովուրդները չեն կրնար իրարմէ անջատ ապրիլ, իրենց թիւին ու աշխարհագրական վիճակին պատճառաւ։ Իրենց շահն իսկ կը պահանջէ պահպանել դաշնակցութիւնը, որ է օսմ. կայսրութիւնը։ Երեսուն տարի կայ որ կորսընցուցինք Պուլկարիան ու Պոսնան։ Կը հարցնեմ յոյն հայրենակիցներուս թէ յոյն ազգին գոյութիւնը այդ երկու երկիրներուն մէջ չէ՞ վտանգուած։ Իսկ Օսմ. կայսրութեան մէջ ոչ-իսլամներուն կացութիւնը վտանգուած է։ Շատոնց ի վեր չունի՞նք քրիստոնեայ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, նախարարներ։ Անշուշտ կրնաք ըսել թէ շատ անգամներ Հայերը անզգոյշ հաւատանքներու ենթարկուեցան։ Երկրին ներսերը անոնց երթեւեկն իսկ արգիլուեցաւ. այո՛, բնաւ չենք ջնջար ճշմարտութիւնը ծածկել. բայց որո՞ւն է յանցանքը. իսկամ տարրին թէ համիտեան բէժիմին որ 32 տարի անդադար սիստեմադիք կերպով հայածեց նոյնքան իսլամները որքան քրիստոնեաները։ Առաջիններուն վիճակը անտարակոյս աւելի դժնդակ էր քան վերջիններուը։ Եւրոպայի մէջ մերթ մարդասէր ձայն մը կը բարձրանար ի նպաստ Հայերուն, մինչ խեղճ Թուրքերը զրկուած էին ամէն աջակցութենէ ներսէն թէ դուրսէն։ (Ծ. Թ.—Իրաւ է թէ Թուրքերուն կրած հալածանքը Հայերուն կրած հալածանքին մէկ հարիւրերորդ անգամն իսկ չէր։ Ատա-

նայի չա՛ռ թարմ իրականութիւնը կը մոռնա՞ք։ Ուրեմն իսլամ և ոչ-իսլամ եղբայրներ ենք դժբախտութեան և չունինք ոևէ հակընդդէմ շահ որ կարենայ արգիլել մեր կենակցութիւնը։»

Ճելալ Նուրի կ'ըսէ թէ Սահմանադրութենէն առաջ ամէն ազգ մինչեւ մէկ ատիճան իրաւունք ունէր իր գլխուն ճարը նայելու և միանալու արդէն ազատագրուած ազգերուն։ Բայց հիմա հիւանդ մարդ չիկայ այլ և. երկիրը երթալով կը զօրանայ և բէաքսիոնը կը ջնջուի։ Ճելալ ապակեդրոնացման գաղափարին դէմ կ'ելլայ՝ ամբողջութեան վտանգումը տեսնելով ատոր մէջ, և կ'աւելցնէ. «Եթէ խնդիրը վարչային ապակեդրոնացման վրայ է, մեր ուզածն ալ ատ է։ Նոյն իսկ կրնանք քիչ մը աւելի հեռուն երթալ։ Շատ լաւ գիտենք թէ զանազան նահանգներ չեն կրնար կառավարուիլ հիմակուան օրէնքներով։ Եէմէնը Իզմիր չէ և Շքոտրան Սելանիկէն կամ Արքիպելագոսի կղզիներէն տարբեր բարքեր ունի։ Անշուշտ մայրաքաղաքին նրբամիտ ու զարգացած Յոյնը, աշխատասէր ու դրապաշտ Հայը, Սելանիկի մտացի հրեան ուրիշ սովորութիւններ ունին քան Բէմասրի Պետեվիներն ու Անեզէները։ Պոլիս, Իզմիր, Սելանիկ կարելի է գտնել բազմաթիւ մարդիկ՝ կառավարական գործեր յանձնուելու համար իրենց, բայց նոյնը չէ, օրինակ, Ֆեզանի համար։ Հետեւապէս այս իմաստով չարժելու ենք. բայց ազատ ասպարէզ թողուլ ծայրայեղ «ապակեդրոնացականներու» պայքարներուն, կը նշանակէ երկիրը ձեռքէ հանել և անոր ցեղերը ջնջել։»

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

73rդ նիստ, 4 մայիս 1909

Երեսփ. Ժողովը, երէկ, ընդհանուր նիստ ունեցաւ։ Ատեանը բացուեցաւ ժամ 5ին՝ Ահմէտ Բիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը ընդունուելէ ետքը, կարդացուեցան եպարքոսական երկու պաշտօնագիրներ։ Առաջինը կը հաղորդէր օրինագիծ մը որով հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան ելմտացոյցին վրայ 80,000 ոսկիի յաւելում մը կ'ըլլար. Կ. Պոլսոյ յետադիմական շարժման մասնակցող զինուորներէն Բումէլի ղրկուած և ճամբաներու շինութեան աշխատելիքներուն տրուելիք օրականներուն համար։ Այդ օրինագիծը յղուեցաւ ելմտացոյցի յանձնաժողովին։ Յետոյ կարդացուեցաւ եպարքոսական երկրորդ պաշտօնագիր մը որ կ'ըսէր.—

«Փիւրտերէ բնակուած նահանգները ռազմական բարենորոգմանց կարօտ են։ Նախորդ չրջանին բռնակալներու հարստահարութիւններէն զզուած ու թշուառացած ժողովուրդը պիտի չմնդարտի ու վստահութիւն պիտի չգոյացնէ մինչեւ որ չտեսնէ տէրութեան արդար գործառնութիւնները։ Ասոնք՝ ներկայ պարագաներուն պահանջմանց համաձայն և հանրային միտքերը հանդարտեցնելու նպատակով, պէտք է ժամ առաջ ճամբայ հանել ղրկուելիք մասագրուած քննիչ ու բարենորոգիչ մարմինը։ Նաեւ մասնաւոր կարեւորութեանը բերմամբ ուղղակի Մուշ ղրկել և բարենորոգմանց ձեռնարկել, ինչ որ հեռագրով յայտարարած է Մուշի կառավարիչը։ Հետեւաբար կը խնդրուի պէտք եղածը փութացնել։»

Ժողովը որոշեց առայժմ յետաձգել այդ խնդիրը, որպէս զի նախարարութեան ծրագիրը կարդացուելէ և վստահութեան քուէ տրուելէ ետքը, դանդիճէն հարցուի թէ այդ տեսակ մարմնոյ մը առաքմանը պէտք կա՛յ թէ ոչ և առնուելիք պատասխանին վրայ հարկ եղածը ի գործ դրուի։ Ապա ձեռք առնուեցաւ առժամեայ ելմտացոյցը։ Յանձնաժողովին տեղեկաբեր Ճավիտ պէյ բեմը ելլելով ըսաւ թէ ելմտացոյցին ամսաթոշակներու մասը ընդունուած է և այսօր օրինագիծը նկատողութեան պիտի առնուի, որ կը վերաբերի ապրիլի ամսաթոշակներուն հատուցմանը համար կառավարութեան արտօնութիւն տրուելուն։ Ճավիտ պէյ ըսաւ թէ եպարքոսական պաշտօնագիր մը կ'առաջարկէ ելմտացոյցին վրայ 1,167,000 ղրուշի յաւելում մը ընել Կ. Պոլսոյ և. մէկ քանի նահանգներու մէջ հաստատուելիք ոստիկան-զինուորներու վարժարաններուն համար։ Պուսիօ էֆ. խօսք առնելով ըսաւ թէ պէտք է քանակութեան վրայ արտօնութիւն տալ ելմտական նախարարութեան, թէ զինուորագրութեան օրէնքը պատրաստուելու վրայ ըլլալով զինուորական տուրքը առայժմ յետաձգել և թէ երկու տեղէ ամսաթոշակ առնողներու վերաբերեալ տրամադրութեան մէջ վարկ բան ալ աւելցնել։ Ճավիտ պէյ պատասխանեց թէ թուանշաններով արտօնութիւն տալու համար երկար ատեն պէտք է աշխատիլ, բայց նորէն օգտակար արդիւնք մը չի կրնար ունենալ. զինուորագրութեան օրէնքին վաւերացումը ժամանակի կարօտ է, որով ճիշտ պիտի չըլլայ. զինուորական տուրքին գանձումը յետաձգել։ Մուսթաֆա Ասըմ էֆ. երկու տեղէ ամսաթոշակ ստացուելու խնդրոյն վրայ խօսելով, բաւ թէ պէտք է նախ ճշդել որ ուսուցչութիւնը պաշտօն մը կը նկատուի՞, վասն զի եթէ այդպէս համարուի, ուսուցիչ երեսփոխաններ և ծերակուտականներ պէտք է հրաժարին։ Ժողովը որոշեց այդ կէտը նկատողութեան առնել ընդհանուր ելմտացոյցին վիճաբանութեանը միջոցին։ Յետոյ ընդունուեցան Ճավիտ պէյի երկու առաջարկութիւնները. ատոնց առաջինը կ'ըսէր թէ ելմտական նախարարութիւնը արտօնուի որոշուած զեղչերու և յաւելումներու կիրառումէն եռքը հատուցանել ապրիլի, մայիսի ու յունիսի ընդհանուր ամսաթոշակները։ Երկրորդով կը պահանջէր սա յաւելումը ընել ելմտացոյցի օրինագիծին վրայ.— «Անոնք որոնց պաշտօնները ջնջուած են, ապրիլ ամսաթոշակները եղած փոփոխութեանց համաձայն պիտի ստանան»։ Յետոյ ձեռնարկուեցաւ նոյն օրինագիծին յօդուածներուն դատ դատ վիճաբանութեանը և 1էն մինչեւ 4րդ յօդուածները նոյնութեամբ ընդունուեցան։ 5րդ յօդուածը փոխուեցաւ սա կերպով որ թէ՛ Մալիէէն և թէ հանգստեան թոշակի մնացուկէն տրուած անպաշտօն վիճակի ու հանգըստեան ամսաթոշակները հինգ հազար ղրուշէն աւելի չըլլան։ Ընդունուեցաւ Ճահիտ պէյի մէկ առաջարկութիւնը թէ եպարքոսութենէ դադրողներուն հինգ հազար ղրուշէն աւելի ամսաթոշակ չտրուի։ Վերջապէս միւս յօդուածներն ալ կարգ մը փոփոխութիւններու ենթարկուելէ ետքը, առժամեայ ելմտացոյցին օրինագիծը 3ի դէմ 155 ձայնով ընդունուեցաւ։

Ատեանը պահ մը փակուելէ ետքը, ժամ 7.45ին վերստին բացուեցաւ։ Ձեռք առնուեցաւ հանրային գումարումներու կանոնագրին երկրորդ վիճաբանութիւնը։ Առաջին վիճաբանութեան մէջ առաջարկուած փոփոխութեանց մասին, ղրկս արդէն հրատարակեցինք, կարգ մը երեսփոխաններ խօսեցան և վերջապէս այդ կանոնագիրը ամբողջութեամբը վաւերացաւ։ Յետոյ կարդացուեցան երեսփոխաններու կողմէ ներկայացուած կարգ մը գրութիւններ, որոնցմէ մէկ քանին մերժուեցան և մէկ քանին ալ յղուեցան ձեռնհաս յանձնաժողովներուն։ Ընդունուածներուն մէջ կան հետեւեալները.— Պաշտօնեաներու մասին երբ բողոք մը ըլլայ, օրինաւոր քննութեամբ մը անոնց պաշտօնազրկութեան անհրաժեշտ ըլլալը երեւան ելլելէ ետքը պէտք եղածը ի գործ դրուի։ Եէմէնի մէջ վերցնել տուրքերու գանձման ատեն կատարուող խստութիւնները։ Արդընիի պղինձներուն գինը Սէլիմ Մէլհամէ փաշայի օրով զեղչուած ըլլալով, այդ մասին պէտք եղածը ընել։ Հիճազի երկաթուղիին համար Ապա-իւլ-Համիտի խոստացած 50,000 ոսկին դեռ վճարուած չըլլալով, Եըլտըզի գանձերէն ստանալ այդ գումարը։ Նախորդ վեհապետը ասկէ առաջ յայտարարած էր Եպարքոսին թէ ինք նոյն գումարը վճարուած գիտէ և թէ կայս. անձնական գանձուն նախարարէն ու առաջին քարտուղարէն տեղեկութիւն կրնան ստանալ։ Կայս. անձնական գանձուն նախարարը ուզած էր մաս առ մաս վճարել այդ գումարը։ Այդ խնդիրը յղուեցաւ ելմտացոյցի յանձնաժողովին։ Թուիզարու պալատան մէջ դտնուած քաղաքական կարեւոր վաւերագիրներու պահպանման մասին որոշուեցաւ պէտք եղածը գրել Եպարքոսին։ Հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովին յղուեցաւ Իզմէր Շէվզը էֆ.ի պահանջումը թէ հանրօգուտ շինութեանց մասին մինչեւ հիմա ի՛նչ ձեռնարկներ եղած են։ Կարդացուեցաւ Սինոպի երեսփոխան Բիզա Նուր պէյի կողմէ Պրէզէնէն ուղղուած հեռագիր մը, որով կ'ըսէր թէ Կ. Պոլսոյ ապըստամբութենէն ետքը ստիպուած էր Եգիպտոս ուղեւորիլ, վասն զի Ապտիւլ-Համիտի դէմ հրատարակութիւններ ըրած ըլլալով կեանքը վտանգի մէջ կը զգար, և թէ Եգիպտոսէն Կ. Պոլիս գալու միջոցին իմանալով որ ռէաքսիոնէներուն հետ ընդդիմադիր կուսակցութեանց պատկանողներն ալ կը հալածուին, ստիպուած էր Պրէզէն մնալ։ Ժողովը որոշեց մերժել այդ հեռագիրը։ Հայ երեսփոխանները առաջարկեցին զինուորական տուրքին գանձումը յետաձգել, մինչեւ որ վաւերանայ զինուորագրութեան նոր օրէնքը։ Այդ խնդիրը յղուեցաւ զինուորական յանձնաժողովին։ Յետոյ ատեանը փակուեցաւ։ Այսօր պիտի չարունակուի ապագրական օրէնքին վիճաբանութիւնը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱԼԱՏԱՆ ՄԷՋ.— Դեսպաններէն ոմանք, երէկ, Սուլթանին ներկայացան և իրենց յանձնարարագիրները մատուցին։ Ընդունելութիւնը շատ պարզ անցաւ, մինչ Համիտ չափազանց ցուցամոլութեամբ կը կատարէր այդպիսի ընդունելութիւն մը։ Նախ Սուլթանին կողմէ ընդունուեցաւ դեսպանական մարմնոյն երեց Պ. Մարշալ ֆօն Պիպէրշթայն, յետոյ իտալական դեսպան Իմբերիալի մարքիզը, դեսպանական պաշտօնատարներու ընկերակցութեամբ։ Իտալական դեսպանին յաջորդեց աւստրահունգարական դեսպան Պ. Բալլավիչինի՝ դեսպանական պաշտօնատարներով։ Սուլթանը Ֆրանց-Եոզէֆ կայսեր առողջական վիճակը հարցուց, և իմացած ըլլալով որ դեսպանը պիտի մեկնէր, բարի ճամբորդութիւն մաղթեց անոր։ Ապա կարգը եկաւ անգլիական դեսպան Սըր Կէրօլտ ԼաուԹէրի՝ խորհրդական և զինուորական կցորդ Պ. Ֆիցմօրիսի հետ։ Յետոյ Բ. կարգի դեսպանները ընդունուեցան։ Բոլոր դեսպաններն ալ համազգեստ կը կրէին։ Սուլթանը միւիրի համազգեստ հագած էր և «Խանէֆանը Ալ-Օսման» պատուանշանը կը կրէր կուրծքին վրայ։ Արտաքին գործոց նախարար Ռիֆաթ փաշա Կայսեր ներկայացուց դեսպանները, որոնք բանախօսութիւն մը ընէին՝ իրենց յանձնարարագիրները մատուցանելէ յետոյ։ Սուլթանը այս առթիւ դեսպաններուն ըսաւ թէ համաձայնութեամբ պիտի աշխատին դրացի և բարեկամ տէրութեանց հետ անկեղծ բարեկամութիւն մշակելու։ Այդ ընդունելութեան ներկայ կը գտնուէին Մուխթար փաշա, Ա. քարտուղար Խալիտ Զիեա պէյ, Ա. սենեկապետ Լութֆի պէյ, արարողապետ Կալիպ փաշա, Ա. թիկնապահ Բէմզի պէյ և ուրիշ պալատական պաշտօնատարներ։

ՄԱՀՄՈՒԹ ՇԷՎՔԷԹ ՓԱՇԱ.— Գ. զօրաբանակին և ազատարար բանակին հրամանատար Մահմուտ Շէվքէթ փաշա ընդհանուր քննիչ անուանուած է Ա., Բ. և Գ. զօրաբանակներուն, այն է վերին հրամանատարութիւնը Բումէլիի բոլոր զօրքերուն։ Շէվքէթ փաշա երէկ Տոլմա-Պաղչէի պալատը գնաց, շնորհակալութիւն յայտնելու համար Կայսեր։ Կայսրը ձի մը նուիրեց Շէվքէթ փաշային, որ չընդունեց, ըսելով որ Կ. Պոլսոյ մէջ ախոռ չունի։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ նախագահ Ահմէտ Բիզա պէյ երէկ իրիկուն Բ. Դրան մէջ տեսակցեցաւ Եպարքոսին և ներքին գործոց նախարարին հետ։ Ոստիկան-զինուորներու քննիչ Կալիպ պէյ, ոստիկանութեան տնօրէնին ընկերակցութեամբ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ ներքին գործոց նախարարին ու խորհրդականին հետ։

ՊՈՒԼԳԱՐԱԿԱՆ բրոդոքոլը, որ Խորհրդարանին կողմէ ընդունուած է, վաւերացաւ կայս. Իրատէով։

ԿԱՅՍ. ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Եէնի Կազէդա կը հերքէ Սուլթանին ուղեւորութեանը նկատմամբ հրատարակուած լուրերը և կ'ըսէ թէ այդ մասին դեռ ծրագիր մը պատրաստուած չէ։

Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ.— Կ'ըսուի թէ քաղաքապետութեան տիտղոսը Կ. Պոլսոյ կուսակալութեան պիտի վերածուի։ Ոստիկանութեան նախարարութիւնը պիտի ըլլայ ոստիկանութեան ընդհանուր տնօրէնութիւն։ Բերայի ու Սկիւտարի կառավարիչներուն հետ պիտի դտնուին ոստիկանութեան մէյմէկ տնօրէններ։

ԱԶԱՐԵԱՆ ԷՖ., արտաքին գործոց նոր խորհրդականը, երէկ, Բէօսթէնճէի շոգենաւով Կ. Պոլիս ժամանեց և ուղղակի Բ. Դուռը երթալով պաշտօնին ձեռնարկեց։

ԴԱՏԱԿԱՆ նախարարի պաշտօնը փոխանորդաբար պիտի վարէ Տէֆթէրխանէի վերատեսուչ Մահմուտ Խատ էֆ. մինչեւ որ ժամանէ Նէճմէտտին պէյ։

ՊԻՂԱՆԻ կառավարիչ անուանուեցաւ Սամիհ պէյ, որ փոխանորդաբար կը վարէր այդ պաշտօնը։

ՊՈՒԼԳԱՐ կուսակցապետ Բանիցա էֆ. երէկ Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Եպարքոսին հետ։

ՀԱՄԻՏԻՒ հեծելազունդերը, հեռադիր մը ուղղելով Բ. Դրան, կը հերքեն այն լուրը թէ իրենք բռնակալութեան կուսակիցներ եղած ըլլան. նաև կը յայտարարեն որ իրենք Մահմանադրութեան կուսակից են բացարձակապէս։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ատեանը մշտնջենական տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Դասրմ Փաշա բնակող Ճէմիլ անուն տղադրիչ մը որ ապրիլ 8ին Բերայի թնդանօթաձիգներու զօրանոցը երթալով զինուորները ապստամբութեան դրդռուած է։

ԵՐԷՏՔԻ մէջ վերջերս գտնուեր է երեք քիլօ ծանրութեամբ «ադ անպէր»ի կտոր մը։ Ատոր մէկ ցորենի չափը 10-15 գրուշ է, որով երեք քիլօյին ո՛րքան արժէք ունենալը աւելորդ է ըսել։ Եըլտըզի պատերուն, պարտէզներուն և ճամբաներուն շինութեանը համար քաղաքապետութիւնը 32 տարուան մէջ 238,000 ոսկի ծախսեր է։ Եըլտըզի արտաքին պարտէզը մէկ քանի օրէն պիտի բացուի հանրութեան. իսկ ներքին պարտէզները՝ յառաջիկային։

—Տումար մը կը պատրաստուի այն թանկագին ու մեծարժէք առարկաներուն համար զորս Համիտ Թուիզարու պալատէն Եըլտըզ փոխադրել տուած է։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ երբեմնի կառավարիչ վախճանեալ Համիտ պէյի տունէն երեք քիլօ ծանրութեամբ պոմպա մը գտնուեր է։

ՀԱՄԻՏԻՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ.—Բ. Դուռը պատասխանեց Թղթատարական վերատեսչութեան թէ Եւրոպայէն Համիտի անունով եկած նամակները պէտք է Եպարքոսին ղրկել։

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ. — Քուրիէ s'Օրիանի մէջ կը կարդանք. — «Պաշարման վիճակը դեռ մէկ կամ երկու ամիս պիտի տեւէ և այս պարագան կ'երեւայ թէ տեղացիներու վրայ և օտար երկիրներու մէջ մտահոգութիւն մը առաջ բերած է, զոր հարկ է փարատել։ Այդ միջոցը բնաւ հետեւանք չէ նոր անկարգութեանց երկիւղի մը, և արդէն մայրաքաղաքին մէջ անդորրութիւնը ու տպահովութիւնը խիստ կատարեալ է։ Պաշարման վիճակը, սակայն, բացարձակապէս անհրաժեշտ է, եթէ կ'ուզուի կատարելապէս մաքրել յետադիմական տարրերը, ջնջել այն զէնքերը որոնք դէշ ձեռքերու մէջ կը գտնուին, և գործադրել դատարկապտներու կանոնագիրը։ Պաշարման վիճակը, որ զգուշական միջոց մըն է, բնաւ չի խանգարեր գործերու ընթացքը և օտար երկիրներու հետ առեւտուրը։»

ՊԻԻԷՔԱՆԷՏՑԻՆ ԷՖ., կ'ըսէ Քուրիէ s'Օրիան, անձամբ պատերազմական պաշտօնարանը երթալով տեսակցեր է ազատութեան բանակին հրամանատար Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի հետ և յետոյ իր քրոջ՝ Նաիլէ իշխանուհիին ապարանքը վերադարձեր է։

ՄԷՀՄԵՏՈՒԼԱ ՓԱՇԱ., ներքին գործոց երբեմնի նախարարը, երէկ առտու Մեծ Կղզիէն պատերազմական պաշտօնարանը տարուեցաւ հսկողութեամբ։ Առտուն կանուխ ոստիկան-զինուորներ կը սպասէին Մեծ-Կղզիի նաւամատոյցին վրայ։ Կամուրջէն մինչեւ պատերազմական պաշտօնարանը, Մէմտուհ փաշայի կառքին կը հետեւէին հեծեալ ոստիկան-զինուորներ՝ սպայի մը հրամանատարութեամբ։ Պատերազմական ատեանը, երէկ, կարգ մը տեղեկութիւններ ուղղեց Մէմտուհ փաշայէն։

ԳԻՇԵՐԱՊԱՀՆԵՐԸ.—Պետական Խորհուրդին քաղաքային ճիւղը կանոնագիր մը պատրաստելու վրայ է Կ. Պոլսոյ գիշերապահներուն համար։ Խորհրդակցութիւն կը կատարուի գիշերապահներուն «Թաղի յինանպետ» կամ «հանրային ապահովութեան յինանպետ» անունը տալու համար։

ԱՊԱ-ԻԼ.-ՀԱՄԻՏ.—Ժուրնալ տը Սալոնիք կ'ըսէ թէ Ապա-իւլ-Համիտ վերջնականապէս Սելանիկ պիտի չընակի, այլ ուրիշ տեղ մը պիտի փոխադրուի։ Այդ տեղը յետոյ պիտի որոշուի։

ԲԵԲԱՆԻ բոլոր ոստիկանները երդում ըրին Սահմանադրութեան հաւատարիմ մնալու։ Հին բէժիմին պատկանող 150ի չափ ոստիկաններ պաշտօնէ դադրեցուցուած են։

ԾԵՐԱԿՈՑՔԸ չընդունեց արտաքին գործոց նախորդ խորհրդական Ֆէդէի պէյ Ֆրանքոյի անուանումը իբրեւ ծերակուտական, վասն զի անոր նախորդին՝ Լոնտոնի դեսպան Թէվֆիք փաշայի հաւանութիւնը չէ առնուած։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ մէկ որոշմանագիրը կը ծանուցանէ թէ Պատերազմական Ատեանը տասը օր ևս պայման տուած է Իպտաիմ արտօնատէր Ահմէտ Ռէվֆէթ, խմբագրապետ Ալի Բէմալ, Վոլկանի տէր Տէրվիշ Վահէթի և Սերպէսդիի արտօնատէր Մէվլանզատէ պէյերուն, որոնք մարտ 31ի դէպքին իբրեւ կազմակերպիչ և դրդիչ ամբաստանուած են։ Եթէ մինչեւ այդ օրը պատերազմական ատեանին չներկայանան, օրէնքի չենթարկող նկատուելով քաղաքական իրաւունքներէ պիտի զրկուին և անոնց գոյքը արգելքի տակ առնուելով, իրենք ալ ի բացակայութեան պիտի դատուին։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԿԱՌՆԴԱՆՆԵՐԸ.— Երէկ առտու հինգ հոգի ալ կախաղան հանուեցան Այա-Սոֆիայի հրապարակին վրայ, Խորհրդարանին դիմաց, ինչպէս ծանուցինք երէկ։ Առաջին կախուողն էր Բեաղիմ, Սէլիմիէյի թնդանօթաձիգ գունդին հարիւրապետ, որ մարտ 31ի զինուորական ապստամբութեան օրը, Խորհրդարան մանելով ըմբոստներուն պայմանները առաջարկած և զանոնք գրգռուած էր։ Երկրորդն էր դարձեալ նոյն գունդէն դեր-տեղակալ Խալիլ, ապըստամբութեան դրդիչներէն մէկը, որ Թօքհանէէն վերցուցած էր Մարթինի հրացաններ և ռազմանիւթ, ապստամբ ընկերներուն հետ։ Երրորդը՝ Թէնէքէճի Իսմայիլ, որ ապրիլ 14ի օրը կամաւորներու գունդէն Մէհմէտը սպաննած էր։ Չորրորդը՝ ոստիկան Հազիմ, զինուորական ապըստամբութեան և կառավարութեան ձեւը փոխելու իբրեւ մեղսակից։ Հինգերորդը՝ դարձեալ ոստիկան՝ Մէհմէտ Շէվգը, մրեւնոյն ոճիրով դատապարտուած։ Մահապարտները ճերմակ շապիկ հագած, ժամը 9½ին Այա-Սոֆիայի հրապարակը տարուեցան և ժամը 10ին կախաղան հանուեցան։ Կառքէն վար իջնելով իրենց աղօթքը ըրին։ Միայն Թէնէքէճի Իսմայիլ աղօթք չըրաւ. և երբ չուանը վիզը անցուցին, աթոռը ոտքին տակէն հրեց։ Ոստիկան Շէվգը իր բովանդակ պաղարիւնութիւնը պահեց և դիտել տուաւ թէ չուանը լաւ սեղմուած չէր։ Մահապարտ Հազիմ, պատերազմական պաշտօնատունէն դուրս հանուելէ առաջ, փորձեց անձնասպան ըլլալ, զմելի մը խոթելով ճուակին մէջ, բայց թոյլ չտրուեցաւ. արիւնլուայ վիճակի մէջ կախաղան տարուեցաւ։ Հինգ կախուածները ժամը 2½ին վերցուեցան և իրենց յատուկ փոսի մը մէջ թաղուեցան։

ԵՊԱՐՔՈՍԸ երէկ Մ. Նահանգաց դեսպանատունը երթալով այցելութիւն տուաւ դեսպանին։

ՋՕՐԲԱՐՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄԸ.— Բ. զօրաբանակէն երկու վաշտ հետեւակազօրք երէկ իրիկուն Իտիրնէ մեկնեցան, զինուորական նուագախումբերու ընկերակցութեամբ։

ՍԲԱԶԷՆ գրուած նամակ մը կ'ըսէ թէ նահանգին ո՛չ մէկ կողմը անդորրութիւնը չէ խանգարուած։ Մարտ 31ի բէաքսիոնէրական շարժումը և Ատանայի ջարդը մեծ նողկանքով լսուած են։ Հայերը քիչ մը յուզման մասնուեր են այս լուրերը առնելով։ Բայց ի վերջոյ հանդարտեր են, ազատարար բանակին Պոլիս մուտքը և Համիտի դահընկեցութիւնը լսելով։

ՄՈՒՐԱՏ ՊԷՅԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ.— Միզանի արտօնատէր Մուրատ պէյ, անցեալ կիրակի օր, պատերազմական պաշտօնատան մէջ իր գլուխը հաւաքելով բանտարկեալները, արդի կացութեան վրայ բանախօսութիւն մը ըրեր է։

ԱՆԳԼԻԱՅԻ Երեսփ. Ժողովի անդամներէն Մր. Լինճ, որ մայրաքաղաք կը գտնուի, առջի գիշեր հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Օսմ. Բամիդէին։ Հացկերոյթին ներկայ կը գտնուէին անգլ. պահանջատէրերու պատուիրակ Սըր Ատամ Պլօք, գնդապետ Մր. Բիքօ, օսմ. երեսփոխան Հիւսէյին Ճահիտ և Ճավիտ պէյերը են.։ Բանախօսութիւններ արտասանուեցան։ Մր. Լինճ իր բանախօսութեան մէջի վեր հանեց Անգլիոյ ունեցած բարեացակամութիւնը Նոր Թուրքիոյ նկատմամբ։

ԷՆՎԷՐ ՊԷՅ մօտերս Պերլին պիտի դառնայ, իր պաշտօնին գլուխը անցնելու համար։

«ԳԻԼԷՕ» ԵՒ «ՌԱՌԱՂԱՆ» զաւեշտաթերթերը անպայման կերպով դադարման դատապարտուեցան։

ԲՈՒՄԷԼԻԻ այն մասերուն մէջ մարդահամար պիտի կատարուի, ուրկէ մինչեւ հիմա զինուոր չէր առնուեր։

ՆԻԱԶԻ ՊԷՅ, երէկ, Դավաք երթալով ներկայ գտնուեցաւ պահակազօրքի զինուորական անցքին։ Այս առթիւ բանախօսութիւն մը ըրաւ զինուորներուն։ Ամրոցին թնդանօթաձիգ սպաները հացկերոյթ մը տուին ի պատիւ Նիազի պէյի։

ՆՈՐ ԼՐԱԳԻՐ ՄԸ.— Իզմիրի երեսփոխան Նի-իմ էֆ. Մազլիա արտօնութիւն ստացած է Իբբիհաս (Իւնիօն) անուն օրաթերթ մը հրատարակելու առտուները, Թուրքերէն և ֆրանսերէն լեզուներով։ Այս նպատակաւ ընկերութիւն մը կազմուած է, որ Սեւրէքի Ֆիւնունը արտօնատէր Ահմէտ Իհսան պէյի տպարանը գնած է։ Ամենօրեայ Սեւրէքի Ֆիւնունը չպիտի հրատարակուի ալ եւս։ Իւնիօն ֆրանսերէն լեզուով պիտի հրատարակուի, Իբբիհաս՝ Թուրքերէն։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԳԻՒՏ ՄԸ

Թոքախտի և պռօնչիթի անմիջական և հիմնական դարմանումը ապահովուած, տիեզերահռչակ Տօքթ. Բրօֆ. Պանտիէրայի Pozione Antisettica Bandieraյով, վկայուած Իտալիոյ բժշկական կաճառէն։ Մէկ շիշի գինն է 10 ֆրանք։ Դիմել առ Պ. Բիւրքճեան և Որդի, միակ ներկայացուցիչք Թուրքիոյ, Կ. Պոլիս, Դալաթիա-Ալեքսիատի խան։ Դաւառներէն եղած ապսպրանքներուն ծախքը 1 ֆրանք։

25—7

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՏԱՆԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Սկիւտարի Աղքատախնամ Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ, Պոլսոյ և արուարձաններուն մէջ գտնուած աղքատախնամներու դիւանները երկրորդ ժողով մը ալ ունեցան. այս անգամ Սամաթիոյ Աղքատախնամն ալ իր ներկայացուցիչը ղրկած էր։ Ժողովը նկատելով որ Պատրիարքարանի կողմէ կազմուած Ցանձնաժողովը Կիլիկիոյ աղէտեալներուն բժիշկ, հիւանդապահուհի և դեղ ալ սկսած է ղրկել, այլևս անջատ կերպով գործել յարմար չսեպեց և որոշեց որ ամէն Աղքատախնամ իր որոշած դրամը յանձնէ Պատրիարքարան, ի նպաստ Կիլիկիոյ վիրաւորեալներուն և հիւանդներուն։ Բերա արդէն յանձնած է 20 ոսկի. Սկիւտար 100 ոսկիի համար պիտի գրէ Պատրիարքարան. 50 ոսկի Գումգաբուի, 20 ոսկի Դուրուչէշմէի և 10ական ոսկի ալ Սամաթիոյ, Խասգիւղի և Օրթագիւղի Ընկերութիւններէն. այս վերջինը 10 ոսկիի ալ կերպաս գնելով հանդերձեղէն պատրաստել կուտայ։ Գարակէօմրիւկի Աղքատախնամին Երկաթուղիի վիճակահանութեան տոմսակներէն — Պատրիարքարանի միջոցաւ պահ դրուած — երկուքը տրամադրած են սոյն նպատակին։ Ժողովը ցերուելէ առաջ մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց այս մարդասիրական գործին նախաձեռնարկներուն և օգտակար սեպեց որ գոնէ տարին անգամ մը բոլոր Աղքատախնամները իրենց ներկայացուցիչներով այսպիսի նիստ մը ունենան։

*** *Սկիւտարի Տիկնանց Ընկերակցութեան կողմէ Տիկին Գ. Շահպազեան, հրապարակի վրայ ծանօթ Բեռել Մարգարեան և Մուրատ Փանոսեան էֆ.ներու հետ Պոլսոյ վաճառականներու դիմելով, զանազան նիւթեր հաւաքած է բարեսէր անձնաւորութիւններէ։ Այս նիւթերէն, Տիկնանց Ընկերակցութեան ձեռամբ, հանդերձներ կարուելով, անմիջապէս պիտի ղրկուին Կիլիկիոյ աղէտեալներուն, Պատրիարքարանի կամ Պայազը Հաուզի միջոցաւ։ Տիկնանց Ընկ.ը իր այս ձեռնարկը պիտի շարունակէ. յուսանք թէ այս մարդասիրական գործը պիտի քաջալերուի բարեսէրներու կողմէ։ Ընկերութիւնը դրամէ աւելի պէտք ունի նիւթերու, զորս պատրաստել նուիրական պարտք կը սեպէ։*

*** *Կիլիկիոյ աղէտեալներուն համար ահագին զոհողութիւններով կարուած կամ հաւաքուած հանդերձները Ատանա հասնելնուն՝ մաքսի կ'ենթարկուին եղեր։ Ա՛ս էր պակաս։ Կառավարութեան գանձը այս կարգի հասոյթո՞վ մըն է որ պիտի լեցուի. չենք հասկնար թէ ի՛նչպէս կարելի է մերկերու յատկացուած գոյքերէ մաքս առնել. կառավարութիւնը նոյն իսկ այս նուազագոյն գիւրութի՞ւնն ալ չընծայեր Ատանայի աղէտեալներուն. Պատրիարքարանին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք։*

*** *Լառնաքայն (Կիպրոս) Ֆարհատ, որ Ատանայէն հոն ապաստանած է, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ Կիլիկեան կոտորածներու մասին. «Սալճը Բէսուլ անուն Թուրք մը տուն մը շինել կուտար Օրման իտարէսիին դիմացը։ Ժամը 1ին կուգայ և գործաւոր վարպետներուն կ'ըսէ. ինչ կեցեր էք, չուտ ձեր զաւկներուն քովը գացէք, հիմա Հայերը պիտի ջարդեն զանոնք, չուտ, չուտ, վազեցէք։» Տարօրինի կողմը գտնուող Սարը Համզալը իսլամ գիւղին բնակիչներէն Անչէ ապլա դէպքէն օր մը առաջ Պզտիկեանին ագարակը կուգայ և Պզտիկեան երեք պատանիներուն կ'ըսէ. տղա՛ք, փախէք, գիւղացիները վաղը առտու պիտի գան ձեզի կտրեն։ Սակայն որովհետեւ տարիներէ ի վեր այս տեսակ խօսքեր կը լսէինք, Պզտիկեանները կարեւորութիւն չեն իտար և խեղճերը ուրիշ 120 է աւելի բանւորներով զոհ կ'երթան իսլամական վայրագութեան։ Այս դէպքը պատմուած է նոյն իսկ ագարակին Պէքիր անուն սպասաւորէն։ Համիտիէ, Օսմանիէ, Պաղչէ, Հասան Պէյլի, Նաճարլը, Ոիուն գիւղերը, ընդամէնը 1600 տուն, բոլորովին բնաջինջ եղած են իրենց բնակիչներով։ Ինչպէս արդէն գրած էի, Ատանայէն ճամբայ ելլալէ և կամուրջը անցնելէ յետոյ միմիայն Միսիսը խնայուած կը տեսնենք. մինչեւ Հաճըն, Զէյթուն և Զօք Մարզուան Հայու հէտք չէք կրնար գտնել։ 2500 զինուորները երբոր Մերսին հասան, երկու կարգի բաժնուելով՝ նաւահանգիստէն մինչև կայարան՝ սկսան պոռալ. «Բատիշահըմ չօք եաշա՛». յետոյ մասնաւոր կառախումբով գացին Ատանա, ուր Միւֆթիին հրամանովը, կրակի տուին մնացած 1500 տուները, Մուշեղեան և Արգարեան վարժարանները ուր 2000 հոգիի չափ անզէն, վիրաւոր մարդիկ, այրներ և որբեր լեցուած էին. բոլորն ալ այրեցան. դուրս փախչողները գնդակի բռնուեցան, քիչեր միայն կրցան ազատիլ։ Շաբաթէ մը իվեր Լառնաքա եմ. մէկ քանի ազգայիններ թէև կ'օգնեն փախստականներուն, բայց ամէնուն չեն կրնար հասնիլ։ Մերսինէն, Տարսոնէն և Ատանայէն 700 տունի չափ ևս ապաստանած են։»*

*** *Քուռնիէ s'Օռիան կ'իմանայ թէ Զուիցերիոյ մէջ, ուր դժբախտ Հայերուն համար վաղուց ի վեր համակրութիւն կայ, այս պահուս Ատանայի աղէտեալ ընտանիքներուն ի նպաստ նուիրահաւաքութիւն մը կը կազմակերպուի։ Նուէրընկալ մարմինը նպաստները ամերիկեան ընկերութեան միջոցով պիտի ղրկէ։ Աղեքսանդրիոյ և Գահիրէի ինչպէս նաեւ Լիմիրնէի երիտասարդ Թուրքերը նոյն նպատակով հանգանակութիւն մը կը կազմակերպեն։ Արդէն գումար մը ղրկած են Ազգ. Պատրիարքարան՝ կարօտեալներուն յատկացուելու համար։ Պոլսոյ Ցունաց Սինոդը իր համակրութեան հաւաստիքը հաղորդեր է Հայոց Պատրիարքարանին. Պոլսոյ երիտասարդ-Թուրքերուն և Շէյխիւլիսլամութեան կարգը երբ է, կը հարցնէ նոյն Թերթը։*

*** *Էտինպիքէն՝ մայիս 1 թիւով.—«Ապրիլ 26ի, կիրակի օր եկեղեցւոյ արարողութենէն վերջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Ատանայի խուժդուժ դէպքին նահատակեալ մեր տարաբախտ եղբայրներուն համար։ Եկեղեցւոյ շրջարակին մէջ հանդիսական թափօր կազմուեցաւ, որուն կը մասնակցէին եկեղց. և դրպրաց դասը, հոգեհանգստեան շարականներ երգելով գացինք ուղղակի ազգ. գերեզմանատունը. հոն ալ արդէն խռնուած էր գիւղաքաղաքիս ամբողջ՝ հայ բնակչութիւնը։ Թափորին առջեւէն Հնչակեան չորս ընկերներ կը տանէին երկու հրամկայ ծաղկեպսակներ՝ ձօնուած նոյն կուսակցութեան մասնաճիւղին կողմէ։ Հոգեհանգստեան արարողութենէն վերջ՝ ճառեր կարդացին Պ. Եաղուպեան (հայերէն) և Ց. Խաչէրեան (տաճկերէն), չափազանց յուզելով և աղէտէն ազատած հազարաւոր թշուառներուն օգնութեան պէտքը շեշտելով։ Անմիջապէս երեք պատուաւոր ազգայիններէ հանգանակիչ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ և հանգանակեց մօտ 1800 ղրշ., նոյնպէս ամէն թաղէ տիկիններէ կազմուած յանձնաժողովն ալ բաւականաչափ զգեստ ալն. հաւաքեց»։*

ՄԵՌՈՂՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՌՑՈՂՆԵՐԸ

Թանինի մէջ այս խորագրով և Խալիտէ Սալիհ տտորագրութեամբ հետեւեալը գրուած է սա ձօնով. «Հայ հայրենակիցներուս».—

«Երեսուն երկու տարուան արիւնալի մղձաւանջ մը իր մահաւոր թեւերը բացած կմախային ձեռքովը հայրենիքին սիրտը կը բզքտէր ու կը ճանկռտէր. մղձաւանջ մը որ իր սեւ ստուերին տարածդուած տեղերէն միշտ արիւն, միշտ կարմիր արտասուք հոսեցնել կուտար։ Հիմա այդ ահռելի արհաւիրքը կը քաշուի, սակայն իր անցած տեղերը կը թողու մարած հազարաւոր օճախներ, աւերակ դարձած բնակարաններ, մոխրի կոյտ կազմող երկիրներ և մարդկային ոսկորներու դէզեր։ Ծարաբախտ հայ հայրենակիցներս, դուք համիտական մղձաւանջին ամէնէն մեծ կեղեքուածներն և ամէնէն անտէր զոհերն էք։ Հիմա մշնջենապէս հաստատուած նուիրական ազատութեան համար զգացուած ուրախութիւնը արտասուալից ծաղր մը կը կազմէ ձեր սեւցած ու աւերուած երկիրներուն, արիւնալի դիակներուն, անոք ու անօգնական անբախտ որբերուն հանդէպ։ Ազգային այս ուրախութիւնը կ'անչքանայ այն զարհուրելի մթութեան առջեւ որ կը տիրէ որդեկորոյս մայրերու աչքերուն մէջ։ Սպանողներու մասին պատկանելու վիշտովս ու ամաչումովս հանդերձ, աւերակ դարձած և ո՛չ միայն Թուրքերուն, այլ ամբողջ մարդկութեան երեսը կարմրցնող այդ արարքին առջեւ, որ ամբողջ Անատոլը գերեզմանի վերածած է, հոգիս ձեզի համար կը հեծէ և կ'ողբայ՝ մօր մը վիշտովը, զրկանքովը ու ցաւովը։ Ցեռոյ ձեզի կուգամ՝ այն դիւցազն հայրենակից ներուս կողմէն, որոնք մարդկային կեանքի նուիրականութիւնը գիտնալով նոյն իսկ իրենց թշնամիները սպաննելու չեն համարձակիր, սակայն պատրաստ են իրենց արիւնը թափել հայրենիքին համար. նաեւ կուգամ գերեզմաններէն այն երիտասարդ Թուրք նահատակներուն, զորս աչքիս առջեւէն անցուցին փսիաթներու տակ ծածկուած, այն երիտասարդներուն որոնց փայլուն բաղձանքները և անձնուիրական իղձերը մարեցան։ Այդ գերեզմանատանց վրայ գալարուող սգաւոր մայրերուն ու որբերուն քովէն կուգամ։ Այդ մղձաւանջի տարրին անունով, որոնք իրենց արիւնը ձերիններուն խառնելով ազատութիւնը կնքեցին, խոնարհաբար ձեզմէ ներողութիւն խնդրելու կուգամ ձեր այդ անօրինակ աղէտին համար։ Պէտք կը զդամ ծնրադրել և պատկանած ցեղիս անունով հոգիիս արցունքներովը արտասուել տարաբախտ մեծերու և փոքրերու գերեզմաններուն առջեւ, մասնակցելով այդ ահռելի աղէտին մէջ իրենց սիրականները կորսնցնողներուն դառն վիշտին։ Ա՜հ, վատահ եղէք սրտիս մէջ կայ ամբողջ ազգին զղջումն ու ամօթահարութիւնը, մայր հողին սեւ սուգը։ Հիմա խօսքը ձերն է ո՛վ մեծ և երիտասարդ օսմ. ազգ։ Ո՛վ նոր տարր, որուն բանակին մէջ Նիազիներու, Էնվէրներու, Սալահէտտիններու, Սայրիներու և Շէվքէդներու նման մեծ մարդեր կան, և որ ազատութեան համար հողերու մէջ կը թաղէ իր ամէնէն բացառիկ զաւակները։ Հիմա դուք Թրքութեան պատիւ ձեր սուրերուն վրայ կը բռնէք. ինչպէս որ բուռն յարձակումով մը անագին գահ մը տապալեցիք ձեր զէնքի ընկերներուն վրէժը լուծելու և Սահմանադրութիւնը պահպանելու նպատակով, այնպէս ալ ձեր մաքուր սուրերը կրնան լուալ Թրքութեան և օսմանցիութեան ձեռքին վրայ մնացած մեր հայ հայրենակիցներուն արիւնը։ Ո՛ն յառաջ հայրենակիցներս. մեր հայ եղբայրները ազատութեան համար արիւն թափող ձեր զէնքի ընկերներուն եղբ»յրներն են։ Եթէ հայրենակիցներու արեան, մոխիր դարձած վայրի մը, ամբողջովին գերեզմանատուն դարձած երկրի մը, իրենց տղոցմով ու կիներով սպաննուած այդ օսմանցիներուն վրէժը չլուծէք, եթէ մարդկութենէ չամաչող ու մեր ցեղը աբատաւորող ոճրագործները չպատժէք, այնպէս կը կարծեմ թէ երիտասարդ Թրքութեան վրայ յաւիտենական արատ մը պիտի մնայ։»

ԽԱՒՈՆ ԺՈՂՈՎԸ *այսօր գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորդարանին մէջ։*

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿՆԵՐԸ. — *Տ. Գարեգին արք. Սաթունեանց, առաջնորդ Թիֆլիզի, սինոդական Աշոտ եպսկ. Շահեան՝ առաջնորդ Ղարաբաղի, սինոդական Տ. Մեսրոպ վրդ. Տ. Մեսրոպեան և ուրիշ վարդապետ մը կը հեռագրեն Վեհ. Կաթողիկոսին թէ Օտեսայէն մեկնած են դէպի Պոլիս, իբրեւ Ս. Էջմիածնի պատուիրակ Ն. Վեհափառութիւնը առաջնորդելու համար։ Ցիշեալ պատուիրակներուն խնդրանքին համաձայն, Ս. Կաթողիկոսը յանձնարարեց Տեղապահ Սրբազանին որ անոնց առժամեայ բնակութեան համար մասնաւոր տեղ մը պատրաստել տայ։*

ՄԱՍԳԻՐԻՊԻՆԻ *ազգայինները ի նպաստ Ատանայի աղէտեալներուն հանգանակութեան ձեռնարկելով գիւղին մէջ 4000 ղրուշ հաւաքած են։*

ՆՊԱՍՏՆԵՐ.—*Պաքուէն Մանթաշեան Տան գործաւորները 600 բուպլի ղրկած են Պատրիարքարան Ատանայի աղէտեալներուն համար։ Նոյն նպատակով 1 Օսմ. ոսկի ղրկած է Օրտուէն Միհրան էֆ. Ատրունի։ Կէմլիկիկի մէջ բաւականաչափ զգեստեղէն հաւաքուած է և Պատրիարքարանէն հրահանգ կը խնդրեն թէ կարելի չէ՞ որ առանց մաքսի Ատանա ղրրկուին։ Պատրիարքարանէ պատասխանուեցաւ թէ հոն տեղի մաքսային Տնօրէնին դիմեն այդ նպատակով։*

ՆՊԱՍՏԻՑ *Ցանձնաժողովին կողմէ 200 օսմ. ոսկի ղրկուած է Մուշի կարօտեալներուն։*

ՀԱՆՁԸՆԻՆ *Առաջնորդ Ներսէս վրդ.ի և Քաղաք. Ժողովի անդամներէն Զարդարեան էֆ.ի ստորագրութեամբ Մայիս 4 թուակիր հետեւեալ հեռագիրը եկած է Պատրիարքարան։ «Երկու հարիւր ոսկիէն 65ը գանձեցինք պանքայէն և նախագահութեանս տակ գտնուող հանգանակիչ մասնախումբին կողմէ բաժնուեցաւ կարօտեալներու։ Մնացածը տակաւին չէ գանձուած։ Շրջականներու թալանները և այրած շէնքերուն ցանկը կառավարութեան տուինք ու մէկ օրինակն ալ ձեզի կը ղրկենք։ Հանձնի բնակիչներէն Օսմանիէի, Համիտիէի եկեղեցիներուն մէջ այրածներուն և քաղաքիս շրջականներուն մէջ բարբարոսաբար սպաննուածներու թիւը 3000ը կ'անցնի։ Ասոնց կենդանի գտնուող ընտանիքները մաս առ մաս հոս կը ղրկուին։ Այժմ 10,000 անոք անօգնական անձեր հոս կը գտնուին։»*

ԱԶԳԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ.— *Յառաջիկայ Հինգշաբթի, 7 մայիս, տօն Ս. Համբարձման Տեառն մերոյ, Հիւանդանոցիս հիմնարկութեան 77րդ տարեդարձն ըլլալով, հոգաբարձութեանս մասնաւոր հրաւերանօք, Նորին Վեհ. Տ. Տ. Մատթէոս Ս. Հայրապետն ամենայն Հայոց բարեհաճած է նախագահել օրուան եկեղեցական արարողութեանց և իւր հոգեշունչ քարոզութեամբ մխիթարել ներկայ հասարակութիւնը։ Այս առթիւ բարձրաստիճան եկեղեցական մը պիտի պատարագէ ի հանգիստ հոգւոյ հաստատութեանս հանգուցեալ բարերարաց և յարեւշատութիւն կենդանեաց։ Ուստի կը հրաւիրենք մայրաքաղաքիս բարեպաշտ հասարակութիւնը որ հաճի ստուար թիւով ներկայ գտնուիլ Ս. Հայրապետին հոգեշունչ քարոզութեան և միանգամայն իրեն այցելութեամբը մխիթարել հաստատութեանս հարիւրաւոր պատսպարեալները.— Սկիզբն ժամերգութեան ժամը 11½, Սկիզբն Ս. Պատարագի ժամը 2ին։*

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՎԻՃԱԿԸ. — *Սրամպուլի Էրզրումի Թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ մայիս 3 թուականով. «Դ. զօրաբանակի հրամանատար Իպրահիմ փաշայի հրամանովը երեք հետեւակազօրաց վաշտերու ըմբոստ զինուորները Տէրսիմ ղըրկուեցան ընդ հսկողութեամբ։ Հանդարտութիւնը կատարելապէս վերահաստատուեցաւ հոս։ Ծրանս. քաղարի հիւպատոս Պ. Պրաքէ վաղը Բարիզ կ'ուղևորի։*

*** *Էրզրումի զին. հրամանատար Եուսուֆ փաշա որ ձերբակալուած էր, ընդ հսկողութեամբ Պոլիս կը բերուի Պատերազմական Ատեանին յանձնուելու համար։*

ՎԵՀ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ. — *Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան կողմէ Նչան էֆ. Ղուկասեան դիմելով Վեհ. Կաթողիկոսին խնդրած է որ Ն. Վեհափառութիւնը բարեհաճի յառաջիկայ Եշ. նախագահել հիւանդանոցին մէջ կատարուելիք աւանդական արարողութեան։ Ս. Հայրապետը խոստացած է ներկայ ըլլալ նոյն օրը։ Հիւանդանոցին պիւտճէին անձկութեանը պատճառով այս տարի հանդիսական հացկերոյթ տեղի չպիտի ունենայ։ Հոգաբարձութիւնը հզօր ջանքեր կ'ընէ Ազգ. Հիւանդանոցին ելմտական կացութիւնը փրկելու. առ այժմ պատսպարեալներուն թիւը 950էն 820ի իջեցուցած է, որպէս զի կարենայ Ատանայի ահաւոր աղէտէն որբացած մանուկներէն գոնէ հարիւրի չափ պատսպարել։*

ՃՈՒՐՏԱՐ ԼԱՐԱՆԱԴԱՑ ՄԸ.— *Արբահամ Գրիգորեան անուն 18 տարեկան վարժ լարախաղաց մը որ վերջերս Մուշէն Պոլիս եկած է, մայրաքաղաքիս զանազան տեղերու հրապարակներուն մէջ չուանի վրայ կը խաղայ։ Այսօր և վաղը Գումգաբու Պատրիարքարանի հրապարակը, իսկ հինգշաբթի հիւանդանոցի պարտէզին մէջ պիտի խաղայ։*

ՕՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՏԱՆԱՅԻ ՋԱՐԴԸ

ԳՐԱՆՑ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պ. ՌԻՇՕՆԻ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՌԱՐԻՋ, 17 մայիս.— Երեսփ. Ժողովին մէջ Պ. Տրնի Ռիշէն իր հարցապնդումը պարզելով Հայոց Ջարդերուն վրայ, ի վեր հանեց թուրք զինուորներու մեղսակցութիւնը. բայց ըսաւ թէ չէր ամբաստաներ Ժէօն-Թուրք կառավարութիւնը, որ ամենամեծ դժուարութիւններ կը քաշէ՝ երկիրը ազատելու համար։ Պ. Ռիշէն փափաք յայտնեց որ Ֆրանս. դիւանագիտութիւնը աւելի որոշ դիրք մը բռնէ ի նպաստ քաղաքակրթութեան։ Բանախօսը Ֆրանսայի ազդու միջամտութեան կուսակից է, ի հարկին, Հայերը պաշտպանելու աստիճան։ Բայց Պ. Տրնի Ռիշէն յարեց թէ մտքերը պիտի գրգռուէին, եթէ զօրք հանուէր ցամաք։ Պ. Ռիշէն իր խօսքը վերջացնելով, ըսաւ. «Պէտք է գիտցուի թէ որոշած ենք քրիստոնեաները պաշտպանել։» Արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշօն պատասխանելով այդ հարցապնդման, ցաւ յայտնեց Ատանայի և Մերսինի կոտորածներուն համար, որոնց մէջ, ըսաւ, երկու հազար խեղճեր սպաննուած են. Պ. Բիշօն շարունակելով իր յայտարարութիւնը, ըսաւ. «Հոն նաև ունեցող բոլոր տէրութիւնները համաձայնած են՝ վտանգի տակ եղող կեանքերը պաշտպանելու համար։ Զինուորներու ցամաք չհանուիլը օգտակար դատեցի, նկատելով որ իրր գերգռում կրնայ համարուիլ այդ բանը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը ազդու միջամտութիւն մը ըրած է Կ. Պոլսոյ մէջ։ Խնդիրը կը դառնայ Ֆրանսայի աւանդական ազդեցութիւնը պահպանելուն վրայ։ Կառավարութիւնը չպիտի թերանայ իր պարտականութեան մէջ։ Այնպիսի թուրք կառավարութեան մը առջեւ չենք գըտնուիր որ մեղսակից ըլլայ Հայոց ջարդերուն։ Պէտք է վստահութիւն ունենանք Ժէօն-Թուրքերու ռէժիմին վրայ եւ ատով ուժ ներշնչենք անոր՝ ջարդերը զսպելու, որոնք ամօթ մըն են քաղաքակրթութեան համար։ Ատիկա բարեկամութեան լաւագոյն նշանը պիտի ըլլայ, զոր պիտի կրնանք ընծայել անոր։» Միջադէպը այսպէս փակուեցաւ։

ԴԱՒԻՐԼԻՔ.—*Այսօր սոսկալի պայթում մը պատահեցաւ Սաթթար Խանի բնակարանին մէջ, ուր վառօդարանի մթերանոց մը կար։ Ցայտնի չէ այդ արկածին պատճառը։ 4 հոգի սպաննուած և 7 հոգի վիրաւորուած են։*

ԺԸՆԻՎ.—*Ժընէվի լրագիր մը, խօսելով Երբեակ Զինակցութեան մասին կերման և աւստրիական մամուլին կողմէ հրատարակուած յօդուածներուն վրայ, կը գրէ. «Աւստրիոյ յառաջացումը, Գերմանիան ունենալով իր ետին՝ Պալքաններուն մէջ, ո՛չ միայն մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգլիոյ, այլ և Իտալիոյ։ Եթէ երբեք Իտալիա օրին մէկը անջատուի Երբեակ Զինակցութենէն, Արեւելքի պատճառաւ պիտի ըլլայ, ո՛չ թէ աւստրեւիտալական հակառակութեան հետեւանքով։ Դէպքերը պիտի վարեն Հռոմի կառավարութեան ընթացքը։ Մտացածին պիտի ըլլար հիմակուընէ նշաններ տեսնել։ Քաղաքականութեան մէջ Զինակցութիւնները կը հանգչին չաներու վրայ, որոնք կրնան մէկ օրէն միւսը փոխուիլ։ Թունսուզի գրաւումէն առաջ Ֆրանսայի կողմէ, ո՞վ պիտի կրնար նախատեսել Իտալիոյ և Աւստրիոյ Զինակցութիւնը։ Ֆաշոտայի խնդրէն յետոյ ո՞վ պիտի հաւատար Ֆրանքֆուրտեան սիրալիր համաձայնութեան։ Ու ո՞վ պիտի կրնար չորս տարի առաջ գուշակել անպլեւուս համաձայնութիւնը. Հըլի միջադէպէն յետոյ։*

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		4/17 Մայիս
Օսմ. Գանս. Միացեալ 4 %	Ս. Ո.	101 11
Ամէնէն բարձր գին	»	101 17
Ամէնէն վար գին	»	101 11
Բուլղարի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	173 75
Ամէնէն բարձր գին	»	174 —
Ամէնէն վար գին	»	173 75
ԲԱՑՈՒՄ,		5/18 Մայիս
Օսմ. Գանս Միացեալ 4 % Ֆ.Կ.	Ս. Ո.	101 13
» » » ժամէ 5ին	»	101 13
Բուլղարի Երկաթուղի	Ֆր.	174 —
» » » ժամէ 5ին	»	174 —
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	433
Անատ. Երկաթ. Գարաթ. Ա. տերի	»	512 —
» » » Բ. տերի	»	510 —
» » բաժնեգիր.	Ս. Ո.	1[illegible] —
Շիրքէթի Խայրիէ	»	— —
Շիրքէթի Խայրիէի Համարիկ	»	1 25
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 42
Օսմ. Ծխախոտ		15 30
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		7 05
» ժուիսանս		3[illegible] 10
» պարտատուղթ		490 —
Թրանվայ	Ֆր.	73 —
Ցէրքոյի Ջուրի Ընկ.		313 —
Գալիա Գարասայրէն		445 —
Միտիլլի Գանքա	Ս. Ո.	4 40
Նէգիֆ Քէօֆա Թրամ. բաժնեգիր.	»	2 —
Սալոնիքի Գանքա		130 —
Քարասու առանձնաշնորհեալ		23 —
» սովորական		20 —
Քարափ Իզմիրի		585 —

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԿՕՇԻԿՆԵՐԸ, ԱՐԱՆՑ, ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

ԹԻՐԻՆՔ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՂԱԼԱԹԻԱ

Ի Լ Ա Ն

(Բօսքա վէ Թէլէկրաֆ Նէզարէթի)

Էնէի հաղորդ անպար վէ ֆապրիգա միւրէթթէպաթնան օլուպ միւպաեասը լիւզում կէօրիւլէն 80 գալէմ էշեատան իքի գալէմ 120 թօնէլաթա Նիւքասըլ մատէն քէօմիւրի իլէ 35 թօն Քարտիֆ քօք քէօմիւրիւնին Նիւքասրլրն պէ հէր թօնէլաթասը 185 ղրուշ, քօք քէօմիւրինին քէղալիք պէհէր թօնէլաթասը 420 ղրուշ պէտէլ իլէ թալիպի էօնտէսինտէ օլուպ չէհրը հալը բումինին 9ընճը ճումասա իրթէսի կիւնի իհալէի էվվէլիթ վէ 11ինճի քաղար իրթէսի կիւնի եիւզտէ պէշ թէնզիլի իլէ իհալէի գաթիէսինին իճրասը մուգաբրէր օլմաղլէ թալիպ օլանլարրն եիւզտէ օն թէէմինաթը նագտիէի վէ եախօտ Տէրսաատէթ Թիճարէթ օտասըյլա մուգավէլաթ մուհարրիրլիյինտէն մուսատագ քէֆալէթը գավիէի համիլէն Թէլէկէրաֆ՝ վէ Բօսքա նէզարէթի մէճլիսը իտարէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 4 մայիս 325

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔ

1881 Դեկտեմբեր 8|20ի Կայս. Իրատեսով թոյլատրած

ԻԷ. ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ — Նոյ. 1908

ՏՈՒՐՔԵՐ	Խառն հասոյթները	Տարեշրջանի նախորդ ամիս երուխառն հասոյթները	Գումար 1908 Նոյեմ. 30 դպ. 13	Գումար 1907 Նոյեմ. 30 դպ. 13	Տարբերութիւն 1907ի հետ բաղդատմամբ
	Օ. Ո	Օ. Ո.	Օ. Ո.	Օ Ո	Օ. Ո.
Վեց Տուրքեր					
Ծխախոտ (յետամնացներէ Գանձում)	— —			— —	— —
Ագ	75423 33	815843 50	891266 83	951675 97	— 60409 14
Դրոշմաթուղթ	32253 19	253407 01	285660 20	278314 70	+ 7345 50
Ոգելից ըմպելիք	16855 96	149377 72	166233 68	171551 18	- 5317 50
Զկնարան	58'3 50	48208 43	54021 93	54767 54	— 745 61
Մետաղս	3623 96	102710 79	106334 48	128551 53	— 22217 05
Ծխախոտ					
Ցաւելուածական մաքս 3%	— —	562500 —	562500 —	5623 0	
Հասոյթք Ռէժիէն	— —	5643 17	5643 17	4852 18	— —
Ծխախոտ (մենաշնորհ) Ռէժիի շահուց մասնակցութ.	— —		186670 31	167541 95	+ 790 99
Հարկ Գուլկարիոյ փոխանակեալ ծխախոտի տասանորդին մինչեւ 10,000 ոսկի	7189 28	179481 03	51298 —	51298 —	+ 19128 36
Զանազան հասոյթներ					
Ցաւելուած Կիպրոսի հասոյթից փոխանակեալ ծխախոտի տասանորդին յաւելուածով, կամ Մաքսատան վրայ փոխանակզրէ գոյանալիք 130,000 Օսմ. լիրայով	— —	51298 —	76013 16	114019 74	— 38006 58
Արեւ. Ռումելիի տրկն. հարկէն	— —	76013 16	25000 —	5000 —	— —
Թէսպէքիի տուրք, Մաքսատունէն փխնկզր. վճրլի.	— —	250'0 —	704679 52	— —	— 4076 55
Սերպիոյ, Գարատաղի, Գուլկարիոյ եւ Ցունաստանի բաժին ինկած սարտոր	77483 99	6?7195 53 — —	— —	— —	— 518 16
Զանազան հասոյթներ		10283 27	12668 90	*) 360541 79	— —
Գաւառներու մէջ դրամներու	2385 63			16745 45	
վաճառումէն սոյացած շահ	1337 25	6401 52	7738 77	8256 93	— —
Գանձուն հետ եղած հաշիւ	769 77	4939 72	5709 49	9413 43	— 3703 94
Համագումար	223135 59	2918302 85	3141438 44	2905030 39	+ 236408 05

Հասոյթներու վերաբերեալ Ճարտարագործական և մասնաւոր ծախքեր	2 1794	37	183929	83
Գաշտանէութեան ծախքեր (կեդրոնատեղի և գաւառները)	209170	43	202478	53
Զանազան ծախքեր » »	42560	99	42690	79
Գաւառներէ մնացորդ հաշիւներ	3440	51	6243	62
Ռէֆթիէ տուրքին ետ տրուելը ծխախոտի Ռէժիին	37500	–	37500	–
Պետական գանձուն հաշուէն մնացած պահանջ	531	11	—	—
Համագումար	498997	41	482842	77
Զուտ գումար	2642441	03	2422187	62
«Վերադարձուած Ռումելիի երկաթուղիի արժեթուղթերէն» ու ամրթի և պարգեւաւոր պարտաթուղթերէն գոյացած գումարներ	25158	76	35003	85
Պահանջող հաշիւ ներկայ տարեշրջանի ամրթիսմանի հաշուէն	33863	36	41694	54
Ընդհանուր շահ	2701463	1	2498886	01
Միացեալ Փոփոխեալ Պարտքի ամրթիսմանի վճարումը	813920	36	826375	88
Ռումելիի երկաթուղիի պարտաթուղթերուն ընդհանուր տոկոսներուն վճարումը	370847	12	221332	40
Ցաւելեալ հասոյթներու հարիւրին 75ի մասնակցութիւն, կայս. կառավարութեան յանձնուած ի հաշիւ	302654	49	242105	08
	516414	29	250253	86
Սնուցկին մէջ պատրաստ դրամ	697826	89	958818	79
Համագումար	2701463	15	2498886	01

Ի Դիմաց Վարչական խորհուրդին

Նախագահ Ա. ՊԼՕՔ — Վարչական խորհրդոյ անդամ ԹԷՍԹԱ

(1) Այս գումարը կը ներկայացնէ 1907 յունիս 29/12 յուլիսէն սկսեալ կատարուած գանձումները, երբ մաքսատուրքին յաւելումը ի գործ դրուած է։

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ ֆրք. 9,500,000

Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ հիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—29

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ գործակալ Թուրիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԼՕՖ եւ ԸՆԿ

Պալիս, Անգանիասիս խան

HAMMOND ՀԱՄԸՆՏ

ԳՐԵՐԸ ԲԱԼՈՐՈՎԻՆ ՏԵՍԱՆԵԼԻ 2 ԳՈՅՆ ԳՐՈՂ ԵՒ ՎԱՅՐԿԵՆԱՊԷՍ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ ԳՐԵՐ ԶԱՆԱԶԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ

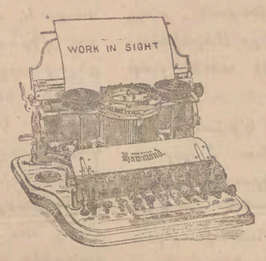

130 ԶԱՆԱԶԱՆ ՁԵՒ ԳՐԵՐ 30 ՏԱՐԲԵՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ ՎԱՃԱՔՄԱՆ ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՌԻՇԱՄ Մ. ՊՕՆՏ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱԼԱԼՕԿԸ ՁՐԻ

Համրնցն է որ կը գրէ Ֆրանսերէն, անգլիերէն, հայերէն եւ յունարէն վերջապէս 30 լեզու մէկ մեքենայի վրայ 20—16

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՑՑ ՏՈՒԱՒ Թէ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Իճնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։ 50 43

COMPAGNIE ROSSIA ASSURANCES

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԴՐՈՎ ԱՐՏՍՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխ, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,949,000 »
1906 տարուան մէջ մէջ գանձուած Ապահովագին ու տոկոս	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան Խան Վոյվոտա Ղալաթիա։

Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզզատէ խան, Աչբր Լիֆէնտի Ճատէսի, թիւ 26

Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻԻՐՄԻԻԶ 11

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՃԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. կարգի	Բ. կարգի
ՍԼԴԻ	ՆԱՃԴՕՔԲԻՍ
ՄԻՆԻՍ	ԷՄԼՃՍԻՍ
ՐԱՓՍԻՍ	ՊՈՒԶԻՐԻՍ
ԹԼՑՊԸԲ	ՄՕԼՐԻՍ
ՆԱՐՊՕՆ	ՖԱՑԷԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՕՍ
	ԹԻՊՕ

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն, բայց տեսչուհի չունին։ Սգեր.

Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ա. կարգի գինն է 15
» » Բ. » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ ապրանքները Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ռ. Վ. ՈՒԻԹՕՒ և ԸՆԿ. Գործակալ.—Ուիթոլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս

ՌԻՉԱՐ ՄՕՍ ԸՆԿ.

31 ՃԷՄս Սդրիդ, Լիվրբուլ

WILSON LINE

HULL-CONSPLE-NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Ալպանս	1069	Տիտս	4311	Հիսարլիկ	1531	Մարսէլլս	3709	Սաբիա	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինս	938	Հինտու	3720	Միքասս	3557	Տիրիս	1735
Անճէլս	1541	Տուրս	2383	Հորաթիս	1600	Միլս	1057	Սիլվիա	119
Աթիոսքս	2277	Տրաքս	1713	Հումպէց	595	Մոնդէպէլլս		Սցէրս	1203
Պասանս	1822	Տինամս	504	Իակս	2354	Մուցիլլս	3419	Թասոս	1323
Պորոտինս	1264	Էպքս	3464	Իտանս	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլսոն	1546
Պրիֆալս	4481	Էլասքասս	1520	Ճիւնս	1080	Օտիս	4100	Թոքիս	3327
Դէյրս	1371	Էցաքս	1841	Գլէս	1053	Խնթացիս	4036	Թոլէս	1470
Դալիբսս	1837	Ֆիտս	954	Բոլբինս	2307	Օրլանս	1535	Ուրպինս	242
Դարէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Բոլինս	1700	Բալէրմս	1637	Վասքս	1914
Դալս	1094	Ֆլամինկս	349	Լէս	1053	Բոլս	510	Վոլս	1289
Զիքակս	2729	Ֆրանսիսքս	4582	Լէքանթս	2272	Բիալճս	3329	Վքլթուցն.	2391
Սօսէթս	1831	Կալիէս	3060	Լիվորնս	1643	Բինալս	1553	Եէտս	1350
Գոլորատս	4235	Կիկանս	1143	Լորէնցս	3191	Բոլս	1613	Զէցս	1200
Գոնկս	2905	Կոլս	1011	Մալմս	724	Բօճէս	1789	Թորս	
Գորսս	895	Կըսանս	1695	Մարէնկս	1273	Բոզացիս	136	Մայոն	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.

«Ալէքս» շոգենաւը, նաւապետ Պրանտլէյ։

«Ալէքթ» շոգենաւը, նաւապետ Հիք։

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.

«Թորս» շոգենաւը, նաւապետ Ճէքսըն, ժամիս 21ին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԸՐԻԶՕՏ

Թիւ 22—24, Բիւչիւք Մելլէթ խան, Ղալաթիա։ 10

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՃԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Մայիս

Դշ. 13 26 Իսկիպոլի, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։

Դշ. 13 26 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։

Եշ. 14 27 Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։

Եշ. 14 27 Օտեսա. ժամը 4ին։

Ուր. 15 28 Սկվաստօրոյ. ժամը 10ին։

Շբ. 16/29 Օտեսա. ժամը 10ին։

Շբ. 16 29 Տարանտէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հոտոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ և Աղեքս. ժամը 4ին։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (16)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՌԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ Ե.

ԱՊՏԻԼ-ՀԱՄԻՏ ՈՒ ԹՈՒՐՔԵԻՈՒՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ապտիլ-Համիտ բռնադատուած, Պերլինի Վեհաժողովին ահարկու որոշումները ընդունիլ ձեւացուց։ Մինչ իր անձին ապահովութեանը մասին վախու մէջ, Ապտիլ-Համիտ այն ատեն միայն ազատ չունչ առաւ, երբ համբաւաւոր դաշնագիրը ստորագրուեցաւ։

Իր նախահարց կայսրութիւնը ո՛րչափ ալ պզտիկնար, Ապտիլ-Համիտ դարձեալ միահեծան տէր պիտի մնար, և քսնթրելէ զերծ մեծ հասոյթներ պիտի յափշտակէր երկրէն, հակառակ անոր կրած աղէտներուն։

Մնաց որ՝ Ապտիլ-Համիտ միաքը դրած էր իր յանձնառութիւնները չյարգել կարելի եղածին չափ, ու Եւրոպա՝ միանգամ ընդ միշտ արեւելեան խնդիրը լուծելու համար ըրած ջանքերէն յոգնած, հետզհետէ պիտի թուլնար։

Տժգոյն Սուլթանը թագաւորութիւն մը կազմած էր՝ իր կայսրութեան աւերակներուն մէջէն, և կը յուսար անոր միակ տէրը ու հարկահաւաքը դառնալ։

Մինչ այդ դէպքերը կը պատահէին, զորս քիչ մը վերը պատմեցինք, մինչ ռուսական բանակը յառաջապահներ ղրկած էր Այ-Սթէֆանօ և Սուլթանը Եըլտըզի իր պալատն մէջ կը դողար իր կեանքին համար ու հաշտութիւն կը խնդրէր, անդին այնպիսի դէպք մը կը պատրաստուէր որ մեծապէս պիտի ազդէր Ապտիլ-Համիտի երկչոտ և կասկածոտ բնաւորութեան վրայ։

Այդ դէպքն է Սուալի կատարած փորձը՝ Մուրատ Ե.ը ազատելու համար։ Այն ատեն գահընկէց վեհապետը բանտարկուած էր Զրաղանի պալատն մէկ յարկաբաժնին մէջ։

Տարաբախտ իշխանին անունը միացման կէտը կը ձեւացնէր կայսրութեան մէջ դանուող բոլոր դժգոհներուն։ Կ'ըսէին թէ Մուրատ աղէկցած էր. և նոյն իսկ կը յայտարարէին թէ կ'ուզէին Դահուն վրայ վերահաստատել զայն։ Այդ պատճառաւ Ապտիլ-Համիտ մշանջենական սարսափի մը մէջ կ'ապրէր և խիստ հսկողութիւններ կատարել կուտար եղբօրը վրայ, որ յաջորդաբար բնակած էր զանազան պալատներու մէջ։

Սուլթան Մուրատ 1878 մայիս ամսուն Զրաղանի պալատն մէջ կը բնակէր։ Այդ պալատը հաստատուած է Վոսփորի եզերքը, բլուրի մը ստորոտը, որուն գագաթը կը բարձրանայ Եըլտըզ քէօշկը, Ապտիլ-Համիտի սիրական բնակավայրը։ Զրաղան՝ Եըլտըզի պարտէզներուն միացած է կամուրջներով, որոնք այն ճամբուն վրայ ձգուած են, ուրկէ թրամուէյը կ'անցնի։

Այդ ճամբուն յանգող բլուրին մասը չատ ցից զառիթափ մը ունի Զրաղանի ամբողջ երկայնքը։ Քարերուն փլուզման առաջքը առնելու համար, յենարաններ չինել տրուած էր այդ բաժնին մէջ։ Այդ պատը, չատ չանցած, փլած էր և նորոգումները չէին աւարտած տակաւին։ Շատ մը դաղթականներ կ'աշխատէին հոն։

Մայիս 20ին, ժամը 11ին, յիսունի չափ դաղթականներ Զրաղանի պալատան դուռը ներկայացան, խնդրելով որ ներս մտնեն։ Պահակ զինուորը պատասխանեց թէ չեն կրնար ներս մտնել, առանք պահակին վրայ յարձակեցան ու դաչունահար ըրին։ Իսկոյն դուռը խորտակելով չէնքին ներքին գաւիթը մտան, ուր Մուրատ հսկողութեան ներքեւ կը գտնուէր։ Այդ դրան վրայ հսկող երկու պաշտօնեաները, դիմադրութիւն ձեւացնելուն համար, զգեանուեցան բէվոլվէրներու միջոցաւ։ Մէկ վայրկեանի մէջ խումբը ստուարացաւ մեծ համեմատութեամբ։ Դրեթէ բոլոր այդ մարդիկը գաղթականներու զգեստ կը կրէին, այսինքն ներքին գաւառներու մէջ Թուրքերուն հագած զգեստները։

Դրեթէ հարիւր յիսուն հոգի կային ճամբուն վրայ. նոյնքան ալ ներքին բակին մէջ։ Վաթսունի չափ հոգի ներս մտած էին չէնքէն, որուն մուտքը ազատ էր պաշտօնեաներու սպանութեան պատճառով։

Այդ գաղթականները Պոլիս բերուած էին հանրածանօթ բախտախնդիրի մը՝ Ալի Սուալի կողմէ։ 14 տարի առաջ, իր ծնողաւարէն՝ Պուխարայէն Պոլիս եկած էր ան։ Ալի Սուալի եռանդուն և պակասամիտ սոֆիթա մըն էր, որուն բաւական աչխոյժ իմացականութիւնը ու բնական պերճախօսութիւնը խաթարուած էին անհաւատալի ունայնամտութեամբ։ 1875ին հարկադրուած էր հեռանալու Պոլսէն, ամենաղօր Ալի փաչայի վրէժխնդրութենէն խոյս տալու համար։ Ալի Սուալի իր լրագրին Մուխպիրի մէջ բուռն յարձակում մը գործած էր Ալի փաչայի վրայ։ 1876ին, տարագրուելէ դառնալով, Միտհադ փաչայի պաշտպանութեամբ, Ապտիլ-Համիտի աղոց դաստիարակ կարգուեցաւ, բայց իր կոչութեանը պատճառաւ ճամբու դրուեցաւ. Ալի Սուալի դժգոհներուն կողմը անցնելով՝ միաքը դրաւ Մուրատը դահուն վրայ բարձրացնելու։

(Շարունակելի)

Արտօնատեր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ